Kulturně společenský časopis
na internetu
2002 • 3

DOBRÁ ADRESA

Z obsahu

Petr Vlček: Pogrom na literární kulturu

Vladimír Novotný: O výchově k občanským nectnostem

Petr Jiška: Ráj a mýtus

Obsah:

O čem se (ne)mluví

Petr Vlček: **Pogrom na literární kulturu** (4)
Jakub Šofar: **Šosky 3** (7)
Karel Lišaj: **Naštvaný esejek podesáté... O sexu** (8)

Hudba

Petr Novotný: **Michal Pavlíček: Houdini české kytary** (10)
Jakub Šofar: **Cestou Dohody...** (12)

Cesta na jihozápad V.

Tomáš Koloc: **Slované v Bernu** (14)

Divadlo a film

Ľubo Lukčo: **Čistá práca** (16)
Ondra Kavalír: **Město zkřížených osudů** (18)
Pavel Sladký: **Výletek diváka Febiofestu** (20)

Média a internet

Libor Koudela: **Time Hunt** (22)
Miroslav Cingl: **Nejlepší zem je Amerika** (24)
Martin Groman: **Svět podle Ivana Hoffmana** (26)

Macurova světnička (28)

Výtvarné umění

Petr Jiška: **Ráj a mýtus – Maxmilián Švabinský** (32)
Klára Schirová: **Není pouze stříbro, co se třpytí** (34)

Literatura

Vladimír Novotný: **O výchově k občanským nectnostem** (36)
Pavel Voňka: **Jak číst Playback** (38)

Podobrazník

Honza Hanzl: **Brigády** (40)

Představujeme Vám

Tomáš T. Kůs (42)

SYSTÉM NAVIGACE:
KLEPNĚTE!

První stránka (titulní):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na „Z obsahu:“ se dostanete na str. 2 (obsah). Klepnutí na malé obrázky a jednotlivé body „Z obsahu:“ Vás přenese přímo na příslušné stránky. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ se otevřou naše internetové stránky www.dobraadresa.cz v aktuálním prohlížeči. Klepnutím na střed obrázku se dostanete na popisek a tiráž na str. 2.

Druhá stránka (obsah):

BYLO od č. 1/00: Klepnutí na jednotlivé body obsahu Vás přenese přímo na příslušné stránky. Klepnutím na naši e-mailovou adresu se Vám otevře nám adresovaný dopis v aktuálním e-mailovém programu. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ a na popisek k obrázku na první straně se dostanete na první (titulní) stránku. Klepnutím na slovo „Obsah:“ se Vám zvětší obsah přes celou šířku okna.

Další strany stránky (včetně druhé s úvodníkem):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na jednotlivé internetové resp. e-mailové adresy se Vám otevře příslušná stránka resp. se Vám nadepíše příslušný dopis v aktuálním programu. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ v levém nebo pravém horním rohu stránky se přesunete na str. 2 (obsah). Klepnutí na nadpis článku nebo na nadpis části článku (básně, povídky...) Vám zvětší první sloupec s textem článku přes celou šířku okna. Klepnutí na poslední řádek sloupce Vás přenese na začátek dalšího. Klepnutím na poslední řádky článku (většinou je to podpis) Vám zmenší celou dvoustranu na velikost okna. Klepnutím na komentované obrázky se Vám zvětší příslušný komentář a klepnutí na něj Vám zase zmenší celou dvoustranu na velikost okna.

KLEPNĚTE SEM!

DOBRÁ ADRESA

Na titulní stránce: Maska, pozdní střední období (viz článek na str. 38), z proběhlé výstavy Stříbro z Peru

Dobrá adresa, kulturně-společenský časopis na internetu, číslo 3, ročník 3. E-mail: dobraadresa@first-net.cz. Vydávají Přátelé Dobré adresy. Šéfredaktor: Štefan Švec. Redakce: Miroslav Cingl, Martin Groman, Jan Los, Vladimír Novotný, Jan Petružela, Kateřina Rudčenková, Viki Shock, Jakub Šofar. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayari. Výstavba internetových stránek: Libor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce, kresby Corel Corporation. Časopis vychází s laskavou podporou MK ČR. Redakcí nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Technická podpora studio Grafin a FirstNet a. s.

Naši milí,

březen je smutný měsíc. Duben je samozřejmě taky smutný měsíc a květen jakbysmet, ale proč si nezalkat zrovna v březnu? (Nechci vám připomínat, že červen je zvlášť smutný měsíc a červenec teprve.) Teď se vás ale pokusí rozptýlit Dobrá adresa číslo tři a přinese spoustu zajímavých článků. Jeden z nejsmutnějších měsíců vůbec je srpen, září v této souvislosti radši vůbec nevzpomínám a říjen má pověst měsíce opravdu tvrdě depresivního. V tomto čísle nicméně najdete sem tam i veselý text. Ano, listopad je také smutný měsíc, prosinec přinese vánoční melancholii a leden novoroční splín. A jak smutné to bylo v únoru, to si ještě všichni pamatujeme. Mezi veselé texty patří třeba podobrazník Honzy Hanzla, takže v případě nejakého hlubšího žalu radši obraťte rovnou na něj. Jinak ale budeme rádi, když si přečtete číslo od začátku do konce. Ostatně proto ho mezi nezadržitelnými záchvaty pláče tak trošku děláme.

Štefan Švec

O čem se (ne) mluví

Pogrom na literární kulturu

Žádné jiné slovo v tomto případě není přiléhavější a patřičnější: leda bychom ho ještě mohli rozšířit na spojení „státní pogrom“. Oč běží? Každá trochu slušná vláda podporuje národní školství a kulturu, seč může, a když tak nečiní, činí zle. Ať již je naše vláda taková či maková, v posledních letech vždy alespoň něco drobtů z velkohubého plýtvání miliardami přece jen nechávala spadnout pod stůl pro skromné oučely a pro přežití žebravé kulturní spodiny. Dokonce předloni po vzoru skoro všech okolních států zavedla tvůrčí stipendia na podporu nových děl české literatury (arciže ve výši, která v nikom nevyvolá závist, ale třeba náš nemovitý kněz Ivan O. Štampach mohl díky tomu poplatit činži) a ještě předtím umožnil dát stranou určitou částku podporující překlady naší literatury v zahraničí. Také nešlo o žádný velký obnos, ale i ten zakrátko zapůsobil jako potřebný impuls. Jen tak ze samé lásky se české knihy překládat v cizině nezačnou: svět má a mívá jiné starosti.

Leč to všechno je minulost. A přítomnost? Ta je v duchu Biafry ducha. Ne že by snad před únorem 2002 měla česká literární kultura na růžích ustláno, přesto ale zřetelnou oporu ve státním rozpočtu měla, ač jen nepatrnou. Vznikl kupříkladu projekt Česká knihovna, který sice žel nepřinesl tolik užitku, kolik si jeho iniciátoři přáli, přece jen však nastoloval relativně povzbudivé ovzduší v trojúhelníku skládajícím se ze čtenářů, tvůrců a nakladatelů. Jenomže už na rozhraní let 2000 a 2001 nastalo značné zhoršení stavu věcí: záhy po odchodu spisovatelky Evy Kantůrkové z funkce ředitelky odboru knižní kultury došlo k tzv. přerozdělení financí a začaly být výrazně preferovány divadelní aktivity včetně divadelních časopisů. Bylo zle, řešilo se to všelijak, zejména redakce těch periodik, která parazitovala na označení „literární“, se jaly ministrovi kultury nepokrytě vy-

hrožovat, že proti němu rozpoutají mediální kampaň, nevyklopí-li na jejich konto požadovanou sumičku. Pavel Dostál se zalekl a požadovanou sumičku vyklopil, a tak si Literární noviny, Proglas a další namastili kapsu. Ale nyní bude mnohem hůř.

Nejprve totiž ministerský odbor rozpoutal veliké obměňování kdejakých formulářů, aby vše bylo co nejsložitější, snad se však jeho počínání dá vykládat jako snaha napomoci dobré věci. Než nic podobného si nemůžeme namlouvat v případě loňské kauzy, kdy ministerstvo v oblasti udělování grantů pro oblast vědy a výzkumu pozměnilo termín uzávěrky pro podávání žádostí a podařilo se mu tuto změnu utajit bezmála i před vlastními zaměstnanci, nemluvě o vědecké obci, která tudíž termín bez vlastního zavinění fatálně zmeškala. A pro letošní rok ministerstvo kultury stanovilo pro potřeby knižního odboru (má na starosti též stipendia, literární časopisy a tzv. občanská sdružení, pečující o stav literární kultury v Čechách) částku, která je tentokrát o celou čtvrtinu nižší než loni – tedy než kolik činil onen loňský, znenadání tak zredukovaný obnos. Což ergo kladívko znamená, že letošní kalendářní rok, resp. přechod do příštího roku, valná část literárních časopisů s největší pravděpodobností nepřežije (nebo přežije v podobě nedůstojné a nesmyslné) a celá řada kulturních aktivit v našich metropolích i regionech jednoduše zanikne.

Nepřipadá totiž v úvahu žádné utahování opasků či restrikce personálu: k tomu všemu už došlo před mnoha lety a od té doby u nás většina literárních periodik vychází jedině díky nezměrným obětem jednotlivých redaktorů a autorů. Až na ojedinělé výjimky se už dávno nevyplácejí honoráře (ač to veřejnost kolikrát netuší) – a tam, kde se honoráře i nadále autorům zasílají, jde o neobyčejně nízké, přímo titěrné sumičky (nejdeli o exponenty typu Ludvíka Vaculíka), které jsou vesměs nižší než třeba cena recenzované knihy. Pochopitelně by se o možnostech určitých úspor dalo mluvit (kupříkladu srovnáme-li platy redaktorů Tvaru a Literárních novin: zrovna náš ekologický týdeník si docela libuje v nápadné rozmařilosti), jenomže ani tím by se dohromady nic nevyřešilo: možná by se nanejvýš ušetřilo na jedno nebo dvě čísla v ročníku. Nějaký inženýrský ouřada na kultuře může říci, že je třeba přenést těžiště literární kultury kupříkladu do Šťastného Jima nebo Playboye, které si přece na sebe vydělají. Je možné, že si to doopravdy myslí. Pro jistotu byla i částka na podporu vydávání české literatury v zahraničí snížena na pouhou čtvrtinu. To povede k tomu, že k případné podpoře se přikročí jen ve výjimečných případech, přičemž kvůli financím nikoli u románů, leč pouze u útlých svazečků. Čili například u fejetonistických causerií naší paní Haliny Pawlovské.

Vzhledem k nynějšímu drastickému snížení finančních částek poskytovaných ministerstvem kultury na vydávání literárních časopisů a dalších aktivit ve sféře literární kultury je velice pravděpodobné, že – při dnešních cenách tiskáren atp. – redakce periodik neseženou peníze ani na výrobu jednotlivých čísel, a tak periodika budou postupně zanikat. Například Tvar by s přidělenými penězmi vystačil možná tak do dubna, v případě daru od nějakého pohádkového dědečka do května nebo i června, nikoli však víc. Lze připustit, že redakce Tvaru začne uvažovat o transformaci na měsíčník a třeba Host o návratu k podobě dvouměsíčníku, co si však mají počít časopisy, které mají charakter almanachu, jako jsou například Prostor nebo Souvislosti? Pokud nebudou dědit po strýčcích někde za velikou louží, vydají s velkými potížemi jedno, možná dvě čísla místo tří až čtyř. Redakční týmy a okruhy spolupracovníků se rozpadnou, rozejdou se, dlouho budovaná křehká infastruktura naší literární kultury záhy vezme za své. Ani prudký nárůst čtenářského zájmu celkem nic takříkajíc nevytrhne: česká kulturní inteligence, řečeno při srovnání se situací třeba v Polsku, Německu či Rakousku, tře bídu s nouzí a nemůže si dovolit kupovat kupříkladu Proglas za tři stovky. Zvláště když si uvědomí, že zrovna v něm toho o kultuře najde poskrovnu.

Literární časopisy jsou však přece jenom na očích, plačky za nimi určitě upoutají bulvarizující se kulturní rubriky, co ale s aktivitami, které jako celek představovaly určitý tmel národní kultury, a které nyní bídně zajdou, jak to říci jinak? Vždyť nejde jen o Revolver revue nebo třeba o Aluzi, ale také o práci Obce spisovatelů, Obce překladatelů, o recitační soutěže, o regionální kulturní aktivity atp., o literární večery pro mladé autory, tj. též o celou nastupující literární generaci. Kdyby se jen „utáhl opasek“, mohlo by to být i k užitku: třeba pořádat pod záštitou PEN klubu všelijaké horentní mikulášské večírky je dozajista plýtvání energií i penězi a k podobným věcem občas dochází. Leč to jsou pouze nahodilé přehmaty, zatímco nyní jde o cílevědomé podřezávání větví, na nichž – arciže v nemálo zubožením stavu – se doposud utěšeně krčila naše literární kultura. Dokonce i kdyby zažila pád do hor odpadků a hnoje v příslovečném Jelením příkopu, nemohla by se natotata sebrat a pádit pro pomoc: nemá totiž kam.

Samozřejmě: za tímto okatým nakopnutím celého světa naší knižní kultury do mozků i do zadní části (ať jde o radikály nebo konzervativce), vedoucím k nepomyslné defenestraci velkého okruhu literárního světa, se jistěže skrývá (nebo se už okatě neskrývá) především hluboká nekulturnost naší společnosti, nemáme-li ovšem pod kulturností na mysli všelijaká Peříčková TýTý. Právě zásluhou podobné nekulturnosti se může ve státní administrativě podněcovat nepřízeň vůči naší literární kultuře. Když si loni Ludvík Vaculík a spol. osobovali přednostní právo vyžádat si pomocí výhrůžek a hrozeb skandalizace penízky speciálně pro sebe, na úkor spousty dalších literárních aktivit (včetně kulturního dění ve Vaculíkově rodném kraji, který přece už jednoho literáta má, což asi bohatě stačí), jistě to nikterak

Pogrom na literární kulturu

k dobrému renomé literární kultury nepřispělo. Vervní a nervní hádání se o krajíc státních peněz by ovšem nastalo vždy a pokaždé. Leč teď je ten krajíc tak maličký a tak nevábný, že skoro nestojí za to se o něj hádat.

Vůbec žádný užitek totiž nevyplyne z toho, jestliže se pokusíme nastiňovat nějaké katastrofické scenáře, zvláště když beztak nemají smysl. Pokud zanikne Prostor a přežije Analogon, co dobrého z toho vzejde? Pokud zaniknou Souvislosti a přežije Revolver revue, stejně si budeme připadat jak na ministerské mýtině. Pokud zanikne Tvar a přežije Host, tak jako tak se na kulturním poli rozevře bezedná morová jáma a nikdo z ní pranic nevytěží. Cifršpióni se stejně do roka a dne vytasí s dalšími redukcemi a umíráček potom zazní i těm časopisům, které přežijí a budou letos jakž takž vycházet, jakož i aktivitám, které budou mít štěstí a někde seženou sponzora. To by ovšem měly velké štěstí: kdo se nebude moci vykázat podporou (byť minimální) ze strany Ministerstva kultury, jen stěží a jen výjimečně mu bude dopřáno sluchu na magistrátech apod. Pokud zanikne dýchavičný Kritický sborník, mohli bychom konstatovat, že zrovna ten se udržoval při životě jen kvůli společenskému sentimentu, leč takto ušetřené peníze nepomohou nikomu jinému. Bůh suď, komu však pomohou!

Asi by bylo velice laciné, kdybychom prohlásili, že paušální snížení peněz na podporu české literární kultury (které někdy dosahuje až pětasedmdesátiprocentního krácení) se samozřejmě netýká platu pána ministra ani jeho náměstků, kteří se těší všelijakým hýřivým privilejím. Pochopitelně se to nijak nedotkne ani různých účtařů a ředitelů odborů, kteří toto razantní snížení uskutečňují a organizují: to se týká pouze české literární kultury neboli naší národní kultury, a na té pánům z ministerstva houby záleží. Zato jim záleží na její prezentaci a taktéž reprezentaci (včetně té vlastní). Čili na nabobských sumách pokoutně i nepokoutně vymrhávaných třeba na knižní veletrhy, na zahálčivé cesty do ciziny: na to, aby si ministerští úředníci a především jejich sešvagřenci mohli jezdit za kopečky kdykoli se jim zlíbí. Až skončí v pekle, nějaký pekelnický revizor jim spočítá, kolik časopisů by mohlo vycházet, kolik kulturních akcí by se mohlo zorganizovat, kolik večerů poezie by se dalo uspořádat, kdyby se peníze „nepřerozdělovaly“ do jiných kapes. Tj. do kapes, ba spíše kapsářů, které už nemají s národní kulturou zhola nic společného.

Ačkoli ke stavu stoleté vody došlo na ministerstvu kultury a zvlášť na jeho knižním odboru až teď, je to výsledek dlouhodobého nezájmu o naši literární kulturu vůbec. Za celých dvanáct let se totiž nepodařilo stanovit, o které projekty a počiny se ministerstvo kultury bude starat, které podpoří jako prezentaci národní kultury, a které naopak ponechá napospas kupříkladu regionálním rozpočtům. Paradoxně tato exploze nekulturnosti propukla právě v době, kdy se na ministerstvu přece jen pohnuly ledy a kdy se tato instituce začala zabývat mnoha záležitostmi, na něž se za dřívějších pánů ministrantů ukládal letitý prach. Na druhé straně obecná nekulturnost veřejného mínění za ta léta (i díky předchozím státním administrativám) stoupla do té míry, že jakési obecné povědomí je vůči české kultuře totálně liknavé čili laxní. Koneckonců by mohlo stačit, že kdo neskáče není Čech.

Nepřísluší nám uvažovat, jak Pavel Dostál obstál či jak si komplexně vzato vede na postu ministra kultury. Bezpochyby však smíme ani trochu nepochybovat o tom, že za tento naplánovaný pogrom na naši literární kulturu nese konkrétní politickou i profesionální odpovědnost. Měl by z toho vyvodit důsledky a okamžitě odstoupit (nejlépe i se svou garniturou a ještě lépe i s dalšími ministry). Samozřejmě že neodstoupí a samozřejmě ho to ani nenapadne. Samozřejmě mu nepřijde na mysl ani na um, že ministerstvo kultury, které nepodporuje národní kulturu (zde: literární), není vůbec k ničemu, a že tudíž jemu jako ministrovi nepřísluší plat, který ve vládě obětavě a odpovědně pobírá. Vzhledem k tomu, že na něm mu (stejně jako jeho spoluministrům a úředníkům přes kulturu) zřejmě záleží ze všeho nejvíc, mohl by alespoň zahájit postupnou likvidaci úřadu, jejž spravuje. A jako zahajovač a likvidátor v jedné osobě by pak ministr kultury mohl pobírat gáži dokonce dvoj- až trojnásobnou. A nejhorší je, že u všech uvažovaných Dostálových nástupců bychom na tom byli ještě o poznání hůř. U žádného z nich bychom totiž nemohli ani ve snách předpokládat, že si místo v Blesku čtou v Tvaru a místo v Playboyi třeba ve Zpravodaji Šrámkovy Sobotky…

Petr Vlček

O čem se (ne) mluví

ŠOSKY 3
(Šofarovy fotosky)

... (musel se k ní používat umělohmotný střed) ...

Jsem z tak staré doby, že si ještě vydržuji fotoalbum, vlepuju do něj fotografie, neboť tak šel život... Mimo svých osobních snímků však přechovávám i ty, se kterými nemám nic více (ani nic méně) společného, než že k nim mám vztah... Na první desce, kterou si pamatuju z těch několika málo, které vlastnili moji rodičové – převažovaly v nich 78otáčkové asfaltky – a kterou jsem si donekonečna přehrával (musel se k ní používat umělohmotný střed) na staříčkém gramorádiu fy Markofon (můj dědeček vlastnil firmu z jedné třetiny; po roce 1948 z ní vznikla brněnská Tesla) zpíval a hrál Jiří Jelínek (1922). Zpěvák a hlavně trumpeťák, český Satchmo, muž s chraplákem. Od pohledu gangster. Anebo americký jazzman. Anebo italo-americký buldozer ženských krevních pump. *Zdá se mi, že jsem motýl, který si vzal do hlavy, že létat z kytku na kytku ho vlastně nebaví, a proto rozhodl se hned, pro nejkrásnější květ...* pěl jsem před nástupem do první třídy v nemocnici na oddělení ušním, nosním a krčním, kde mi posléze druhý den odebrali nosní mandli, hit Šlitra a Suchého z roku 1964 (zpíval J. Jelínek s J. Malknechtovou). Měl jsem hlas dětsky posazený a tak píseň, spojená s hlubokým Jelínkovým tónem, dostávala fantaskní nátěr – v té době ale ještě nikdo netušil, že se to jednou bude nazývat postmoderna. Jiří Jelínek, můj první populární zpěvák...

O čem se (ne) mluví

Esejko... Esejko... z Naštvaných esejků Karla Lišaje

Sex, ten důkaz, že Bůh si z nás dělá legraci, spojuje nejzřejměji nekonečně hezké s nekonečně směšným.

Esejko... Esejko... z Naštvaných esejků Karla Lišaje

Jsme doba úpadku! Ej, oblízli jste se blahem u názvu esejku, nádoby nečisté a zvrhlé, hříšně slintáte po patrech svých, kdykoliv dočtete se o souloži.

O sexu chcete číst, láska vás nezajímá. Jedno je jen převlečené druhé, tvrdíte, a lépe je vidět věci bez převlečení. Opravdu? Stud coby kategorie magická vymizel z kedluben vašich a vy otevřeně klábosíte o věcech nejukrytějších. Tajemství uchovává magii, hlupouni, váš sex dnes má magie asi tolik co básník sexappealu!

Sex bez magie ztratil oprávnění, stal se tělocvičnou disciplínou, úkolem na body, gladiátorskou hrou. Pořádejte přebory, vyznavači otevřenosti, mistrovství evropská a světová, sex mužů a sex žen, sex smíšených párů tanečních i sportovních, sex na délku, sex na cíl, možná i sex úpolový, řeckořímský a ve volném stylu, později thajský sex, sexuální pětiboj, sex pod širým nebem, v zimě sex halový, rychlosex, maraton v sexu, sex na nářadí, sex amatérský a profesionální, sex v nadhozu i v trhu, obří sex, superobří sex, sex vodní a sex motoristický, sex lední a sex pozemní, štafety v sexu, sex družstev, časovky sexu, založte sokolské oddíly sexu, speciální střediska sexu, založte dorostenecké kroužky sexu, povolejte k nám východní učitele, budoucí

O sexu

Esejko... Esejko... z Naštvaných esejků Karla Lisaje

Esejko... Esejko... z Naštvaných esejků Karla Lisaje

Celý svět, každý z vašich tolik vznešených životů je takový, ale na sexu je to vidět nejlíp. Hezký je ale jen ten tajemný, ten vybojovaný, ten, který je darem i vítězstvím, a ne ten váš, ten o němž je možné mluvit, ten na opačném pólu.

mistři musejí začínat od kolébky. Udělejte ze sexu show, láska jsou pro vás stejně jen prostná a akrobacie k trénování.

Sex, ten důkaz, že Bůh si z nás dělá legraci, spojuje nejzřejměji nekonečně hezké s nekonečně směšným. Celý svět, každý z vašich tolik vznešených životů je takový, ale na sexu je to vidět nejlíp. Hezký je ale jen ten tajemný, ten vybojovaný, ten, který je darem i vítězstvím, a ne ten váš, ten o němž je možné mluvit, ten na opačném pólu.

Čtete o sexu, mluvíte o sexu, nestydíte se a nemáte páru, že to je totéž co močit na ulici. Po prudérních pokrytcích z esejků házíte smíchem a netušíte, o kolik odstínů, o kolik stupňů lásky a náklonnosti jste přišli sexem na billboardech. Tělovědné detaily jsou pro vás víc než poezie, chodíte po světě a slintáte po legračních pohybech, po směšném pohekávání. Jste zvířata napuštěná slovy a hrdě to přiznáváte. Celibát je vám bláznovstvím a nikoliv čistotou nutnou ke svatosti. Musíte-li ho zažít, zbavujete se ho co břemene obtížného a s úlevou obžerných prasat. Scháníte se po stále stejných podívaných a necháte se za to nadávat od zvířat stejně uslintaných. Ode mě.

Michal Pavlíček:

Houdini české kytary

dobradeska.cz

Co by se asi tak mělo napsat o Michalu Pavlíčkovi jiného, než že je to génius? Beze sporu jde o nejlepšího českého kytaristu a zároveň fenomenálního skladatele, který napsal a realizoval neskutečnou kupu hudby v mnoha rozličných projektech, aniž by trpěly nadměrnou kvantitou a z toho sníženou kvalitou. Ať si poslechnete od Pavlíčka cokoli, jen a jen zíráte.

Životním Pavlíčkovým dílem je pochopitelně **Pražský výběr**, který s Michalem Kocábem „tu a tam" provozují již dvacet let a za tu dobu se dostatečně zapsali do historie české hudby. To by mohlo stačit – jenže Pavlíček je leaderem dalších podobně legendárních či neuvěřitelně úspěšných skupin **Stromboli** a **BSP**, na svět přivedl debutovou desku **Načevy** *Možnosti tu sou*, sám či s Kocábem složil hudbu k představením **Laterny magiky**, natočil hudbu k mnoha filmových soundtrackům (např. *Konec velkých prázdnin* nebo britský *Červený bedrník*) a je rovněž autorem několika skladeb pro symfonický orchestr. V neposlední řadě pak vede občasnou instrumentální skupinu **Big Heads**, které je věnován tento článek...

Kdo vlastně Big Heads jsou? Pavlíček je založil poté, co krachl jeho tolik vytoužený plán všední činnosti Pražského výběru v 90. letech. Ten, jak je známo, se za deset let objevil sotva třikrát. Druzí v pořadí, Stromboli, se rovněž navzájem rozloučili a Pavlíček v znechucení založil naprosto nezávislou, odpočinkovou a nijak nadčasově míněnou skupinu Big Heads. Byla pro něj radostí a hudební léčbou na deprese. S dvěma spoluhráči (Jiřím Veselým a Jiřím Zelenkou) sestavil nejjednodušší možnou sestavu kytara–basa–bicí, dokonce bez zpěvu – a společně rozjížděli neuvěřitelné instrumentálky, jež byly z větší části improvizované.

Projekt se ujal, a tak v roce 1992 vyšla deska, nazvaná prostě **Big Heads**. Od té doby vystupovali Big Heads sporadicky a nic nového nevydali – znovu však zdůrazňuji, že nějaká masivnost ani nebyla jejich cílem. Po osmi letech se však nastřádalo dost nových skladeb na to, aby se zvěčnily novou deskou. Na konci loňského roku skutečně vyšla, pod názvem **Čombió**.

A to je asi tak všechno, co se dá o novém projektu říci. Pavlíčkova hudba je totiž tak geniální, možná ne zcela jedinečná, ale geniálně zahraná, že o ní prostě nelze soudně hovořit. Popsat se dá styl jeho hry – ruku na kytaře v žádném případě neuvidíte, jak kmitá z leva do prava, žádný tón dlouho nevydrží a už se prstoklad řítí na jinou část Pavlíčkova milovaného nástroje. Když posloucháte Pavlíčkovy písničky, jasně cítíte jejich originalitu, jeho ojedinělý styl. In-

Michal Pavlíček:
Houdini české kytary

dobradeska.cz

Projekt se ujal, a tak v roce 1992 vyšla deska, nazvaná prostě Big Heads. Od té doby vystupovali Big Heads sporadicky a nic nového nevydali – znovu však zdůrazňuji, že nějaká masivnost ani nebyla jejich cílem. Po osmi letech se však nastřádalo dost nových skladeb na to, aby se zvěčnily novou deskou. Na konci loňského roku skutečně vyšla, pod názvem Čombió.

strumentálky Big Heads jsou však ještě něco jiného, je to lavina zvuků řítících se z nebeských výšin rovnou do pekla, je to tryskáč překonávající všechna G rychlostí světla, je to myriáda tónů nakladených na sebe jako včely přezimující v úlu – i ten bzukot Pavlíčka vystihuje. Nestíháte nic než jen šílet ve zběsilém rytmu.

První deska Big Heads dnes trpí starým zvukem zděděným ještě z 80. let, Čombió je však adept do Zlatého fondu české hudby. Pavlíček, autor všech skladeb, si nechtěl vystačit s pouhými instrumentálkami, střídáním jednotlivých nástrojů a jakýmsi vrcholem – Čombió je totiž jeden velký vrchol. Všechny Pavlíčkovy kytary zní naráz a jediný rozdíl je v tom, která z nich v které vteřině právě nabírá na síle. Pochopitelně každý nástroj hraje úplně jinou linku, není to stočlenný orchestr jedné melodie. Znáte-li desku Běr Pražského výběru, je vám jasné, o čem mluvím – ta deska je rovněž „přearanžovaná“, aniž by to však u obou vadilo: možná to není úplně originální způsob („nacpat tam všechno“), zato je výjimečné předvést tenhle styl dobře.

A to jsem ještě nezdůraznil, že se deska nahrávala ve studiu Sono, pod dohledem a za občasného programmingu Milana Cimfeho (Tata bojs jsou proti němu hadr), kterážto kombinace udělá z každé desky chrám.

Takřka sedmdesátiminutová deska je sice plná instrumentálek, ale takových, že vás nemůže v nijakém případě nudit. Pavlíček pak přidal dvě skutečné písničky, které tu neuvěřitelnost ještě umocňují. Pražský výběr nové doby velmi připomíná píseň *Velké hlavy* (parodující styl Big Heads), ve které zpívá sám Pavlíček, a to tak nadpřirozeným stylem, až člověka mrazí. A úplně ztuhne u skutečného vrcholu desky, který album chytře otevírá, písni *Tam a zpět*, jejíž text pochází od Jana Sahary Hedla který v ní rovněž zpívá. Typicky psýché drásající Hedlův text, zhudebněný psychotickým Pavlíčkem a ještě zveličený Saharovým zpěvem je bombónek (ve smyslu bomby) na tomto laskominovém dortu do uší.

A kdyby vám bylo to vychvalování málo, pak vězte, že překytarování desky zní ještě lépe než podobně pojatý projekt Mikea Oldfielda Guitars... Skutečně, mnohdy se oba počiny silně podobají – ne hudebními motivy, ale hudební genialitou. A ta psychická vypjatost každé ze skladeb zase odkazuje na jiného mistra – Neila Younga. Místo aby Pavlíček stárnul, vytváří takovéto věci. Fuj! Jen tak dál!

Petr Novotný

Michal Pavlíček & Big Heads: Čombió. 67 minut, vydalo Sony Music Bonton v roce 2001.

Cestou

Než začnu se svými zápisky, musím se zmínit o dvou malých firmičkách, které se ve světě drceném hudebními giganty rozhodly vydávat svoje „milášky“. Firmu *Guerilla Records* najdete pod adresou www.guerilla.cz. Nabízí: *DG 307, Bratry Karamazovy, Orchestr Bissext, Radost, Aku-Aku, Houpací koně, Do Shaska!, Old Minka Band*. Druhou firmou je *Anne Records*, na internetu na www.anne-records.cz. Tady připravili: *Z Kopce / Ošklid, Pro pocit jistoty, Mama Bubo*. A teď zase jeden úlovek z Mostecké ulice. Britská scéna byla tak nesmírně bohatá, že my z ní známe jenom špičky. Když některý kamarád měl díky hodné tetě doma elpíčko jiného názvu, než se objevoval na pražských burzách, tak to byla cennost. Irská skupina z Dublinu **Horslips** byla jakousi odpovědí na britské Steeleeye Span – narozdíl od nich daleko více pracovali s odkazem irské „dechovky“, ale i třeba s ozvuky artrockových *Genesis*. Nejslavnější byli v polovině 70. let, ale příchodem punkové revoluce se jejich rozjezd zpomalil. Po roce 1980 se odmlčeli, v roce 2000 však vydali další počinek. 2CD *Best Tracks* jsem si koupil, přestože raději než výběr bych měl přece jen nějakou řadovku. Německá produkce (bez datace) však prokázala prušácký pořádek a pod nic neříkajícím názvem se skrývají kompletní dvě řadovky. Ta první je *Book of Invasion: A Celtic Symphony* (1977). 14 skladeb spojujících housle, akordeon, mandolínu či dudy s klasickou rockovou řachandou. Deska *Tracks from the Vaults* vznikla o rok později – jsou na ní různé zvláštnosti, alternativní verze, nezařazené skladby, jedna dokonce s beatlesovským motivem (*Come Back Beatless*). To vše za 420 korun.Na Václavském Václaváku, kousek od koně, je prodejna céd (už jsem o ní asi dvakrát psal) a tam mívají ve slevách docela zajímavé skuriolizity. K 40. výročí vzniku Divadla Na zábradlí „byla sestrojena shrnující“ ochutnávka na cd pod jménem *Kdyby 2000 klarinetů*. Je na ní 50 krátkých ukázek – písní, projevů, dialogů, řečí – mapujících všechny etapy divadla. Od vyskočilovské přes grossmanovskou (s Králem Ubu) a schormovskou (Bratři Karamazovi nebo Hlučná samota) až po etapu Léblovu. Co zde taky uslyšíte: dřevního Ivana Vyskočila (konečně vím, na co navazovali Vodňanský se Skoumalem), Libíčka, Málkovou a Přeučila v Králi Ubu, českou hymnu zahranou na skleničky (scénická hudba z Našich furiantů), Husáka a Pospíchala v Tatarské pouti nebo vypalovák *Je po všem* (od M. Pavlíčka; ve hře *Nahniličko* zpívá Chýlková a Beccera). Taky tu zazní Havel, F. Topol, Hermanová, Bartoška, Grossman, Hrzánová atd. Cd končí bonusem – skladbou *Odkvetlé chryzantémy* (označeno jako neznámá přestavbová píseň), která se točí jako kolovrátek, pořád dokola, dokola, dokola... Všechno krásné někdy skončí. (Není však jasné, zda zase všechno krásné začne.) Za 99 korun. O **Timu Buckleyovi** jsem už také psal, v souvislosti s jeho neuznávaným, ale příliš avantgard-

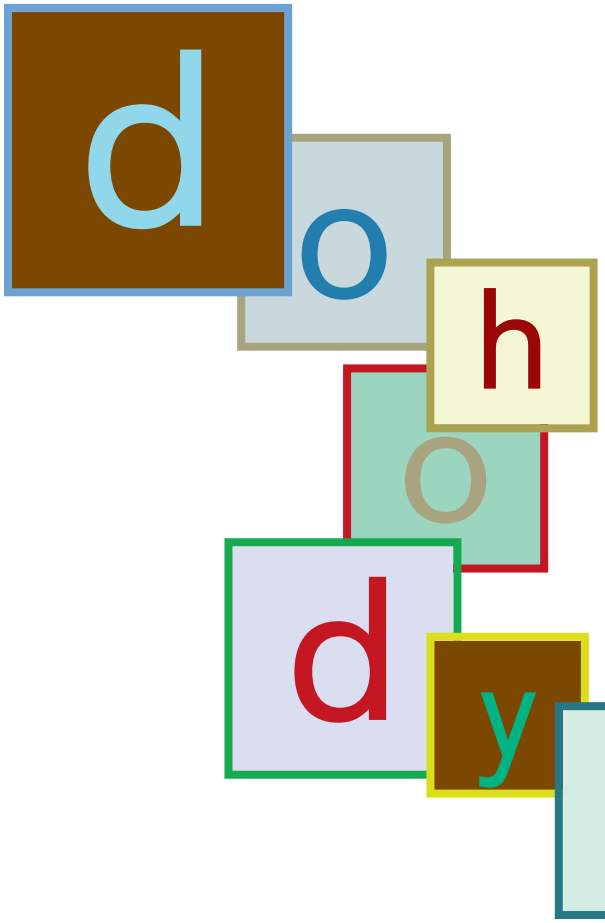

Buckleyova první deska, která se jmenuje jako on, vyšla už v roce 1966 (Vlček v Rocku 2000 uvádí rok 1967, na mém kompaktu je pak rok 1969 – srovnej dle diskografii na www.timbuckley.com). 12 skladeb, ve kterých „uslyšíte“ ještě neexistující CSN&Y, linku Joan Baezové a já tam taky, nemůžu si pomoci, slyším ještě neexistující Silly Sisters.

ním albem *Lorca*. Písničkář má však i jinou, vlastnější polohu: klidná a přehledná mozaika zvuků elektrické kytary jakoby zabalená v magických kresbách japonského akvarelu (takhle nějak se to píše). Buckleyova první deska, která se jmenuje jako on, vyšla už v roce 1966 (Vlček v Rocku 2000 uvádí rok 1967, na mém kompaktu je pak rok 1969 – srovnej dle diskografii na www.timbuckley.com). 12 skladeb, ve kterých „uslyšíte“ ještě neexistující CSN&Y, linku Joan Baezové a já tam taky, nemůžu si pomoci, slyším ještě neexistující Silly Sisters. Za 199 korun z Bontonlandu – tohle v klasických antikvariátech nebývá. I další cd jsem neviděl v policích s ohraným zbožím, americké folkrockové duo **Aztec Two-Step** tady není příliš známé, i když představuje standardní produkci – dva kytaristi i zpěváci (Neal Shulman z New Yorku a Matt Blankman z malé vesnice ve státě Maine). Já jsem ve výprodeji v Mostecké zakoupil (zcela náhodně) cd *Higway Signs. The 25th Anniversary Concerts* (1996). 15 skladeb a 7 „word track“, u kterých se obecenstvo bez zábran kření... „Chlapci“ se sešli v kavárně v Bostonu, v r. 1972 vydali první album *Aztec Two-Step* (nejvíce ceněné z cca 8). Za cd *Living in America* získali dokonce prestižní ocenění za nejlepší folkové album roku (New York Music Award). To funguje všude v normálním světě. Folkaři navazují na minnesengry a na zpěváky jarmarečních písní a mimo hudby a zpěvu se o od nich očekává i „legranda“, někdy se daří, někdy ne. Kdyby někdo vydal Mertovy či Hutkovy „kydy“ na cd, nebylo by to zcela marné, Třešňák na nich založil větší část své prozaické tvorby. Německá kapela **Thirsty Moon** patří k vlně německých kapel 70. let. Natočila 6 desek, z toho pět na labelu Brain (na něm vycházeli třeba *Guru Guru*, *Klaus Schulze*, *Popol Vuh*, *Cluster*, *Edgar Froese*, *Novalis*). Sedm chlapíků, já koupil druhou desku z roku 1974 *You'll Never Come Back*. 5 skladeb, dlouhá stopáž (i 12–14 minut). Druhá skladba – *Trash man* – klasika – bicí ve stejném vzorci s basou, do toho vyhrávky kytary, varhan atd. Už pokolikáté opakuji: jak jsme tady u nás v kotlině kolem Řípu objevovali objevené, v tomto případě mě napadá bohužel Flamengo. Obdobnou kapelu – **Between** – jsem taktéž zakoupil v už neexistujícím krámku v Mostecké ulici; ten stále byl, a najednou ze dne na den nebyl. Obě dvě cd za 180 korun, klasická sleva v antikvariátu). Experimentální „cross“ rockovou skupinu založil na začátku 70. let Němec Peter Michal Hamel a hráli v ní ještě dva Američané a Argentinec (obsazení: perkuse, španělka + „přestavěná“ harfa, hoboje + flétny, varhany). Celkem vydali 6 alb, *And the Waters Opened* by mělo být první v řadě (diskografie je trochu záhadná, u všech desek je psán rok 1978). V šesti skladbách najdete klasický rock, latinoamerické rytmy i moderní vážnou hudbu...

Jakub Šofar

Cesta na jihozápad V.:

Každý den vypadá jako ten předchozí. David spí do dvanácti a ať z něho stahuju peřinu jak chci, vždycky se ubrání a ještě přitom stačí spát. Jednoho dne to vzdávám a volám Tindarovi, že s ním potřebuji mluvit. Mohli bychom to odbýt večer doma v lingua segretta (češtině), ale záležitost mi připadá neodkladná. Sejdeme se během Tindarovy polední přestávky ve městě na obvyklém místě; u vchodu do obchodního domu Loeb, což je tradiční orientační bod, kde se setkává většina Berňanů. Říkám Tindarovi, že s Davidem se dá jen těžko hnout, protože trpí silnou sociální fobií, která se dá léčit jen pořádnou psychoterapií, případně léky. Tindaro mi vypočítává, kolik psychiatrů už se pokoušelo s Davidem něco dělat. Po tom všem, co jsem slyšel o švýcarské psychiatrii a po tom, co mi v Bernu (ač jsem jako každý český student – turista pojištěn u mezinárodní zdravotní pojišťovny „Assicurazioni Generali“) odmítli ošetřit zánět zubního nervu, však i v tomhle bodě Davida chápu.

Jdeme na plovárnu v Marzili, kde na trávníčku vedle zurčící a zvířené Áry leží několik klidných bazénků. Bavíme se o literatuře a já, protože mám po měsíčním pobytu v Bernu takřka absolutní sluch na slovanské jazyky (jednou jsem dokonce poznal dvě mladé Slovenky přes celé jedno oddělení obchodního domu), mateřštinu zavětřím takřka okamžitě. Doplavu ke dvěma starším pánům a zjistím, že jsou to Čech a Slovák, emigranti z osmašedesátého. Čech je jak slyším od Plzně a Slovák se holedbá, že jeho tatínek byl polský šlechtic, maminka Maďarka a on sám se narodil v Hradci Králové. Pokouším se Čechovi prodat České listy, ale on mi důtklivě sděluje, že v Bümplitzu mají pivo za pouhých osm franků, ať přijdu posedět, a nadává na Hispánce, kterých je pořád víc a nemakají už od doby, co on dostal ve Švýcarsku invalidní důchod. O Slováka se ani nepokouším, protože když leze z vody, je na něm docela zřetelně vidět, že se předběžně posílil borovičkou.

Tindaro mě bere na večeři do Worblaufenu. Trávím večer s jeho tchýní Doris, která mi vypráví o studentském povstání, kterého se v mládí zúčastnila v Curychu a které vyvrcholilo založením samostatného curyšského studentského sexuálně svobodného státu. Doris si stojí, stejně jako její manžel, ve švýcarské společnosti finančně velmi vysoko; je sociální kurátorkou. Jako činovnice Amnesty International má poměrně velké znalosti týkající se mé vlasti; kromě Havla a Kundery (které jediné tu zná každý) skloňuje důvěrně jména jako jsou Hušák, Biľak, Karásek, Benda, ale i Čapek a Hašek. Doris mi důtklivě sděluje, že má své peníze uloženy u alternativní banky, která žádá od každého potvrzení morální bezúhonnosti původu jeho peněz. Míním skepticky, že to jedna banka nestrhá a že kdyby tato podmínka byla uzákoněna v celém Švýcarsku, padly by všechny totalitní režimy na celém světě. Tím Doris surově naštvu v jejím vlastenectví a Tindarovi nezbude než ji vyhodit na procházku, zatímco my si uděláme slovanský večírek s Vladimírem Vysockým a Bulatem Okudžavou a hulákáme rusky do okolních zahrad, že Švýcarsko je pacholek Ameriky a kazí nám slovanskou a románskou duši.

Druhý den v šest hodin ráno přijíždí vlakem ze Sicílie Francesco. Spolu se mnou ho na nádraží přijde přivítat asi dvacet kamarádů taxikářů, z nichž každý nese do svého taxíku jedno Francescovo zavazadlo, takže domů jede kolona aut jako při příjezdu krále. Já mám na starosti dávat pozor na metr dlouhý strom „limone“ (citroník) v obrovském květináči, jehož koruna čouhá z okénka taxíku ven a čechrá stěny roubených domečků tak, až z nich padá omítka. Cestou mi Francesco vypráví historku svého přítele, u něhož byl na Sicílii na návštěvě, a kterému ukradli sto ovcí. Přítel tedy přišel na četnickou stanici, aby to vyšetřili.

„Vyšetříme,“ řekl velitel, „ale nemáme co jíst. Potřebujeme ovce.“

Přítel tedy zabil tři ovce a přinesl je veliteli. Čekal měsíc, čekal dva, čekal půl roku a pořád se nic nedělo. Přišel tedy k veliteli, zda se jeho případ skutečně vyšetří.

„Vyšetříme,“ řekl velitel, „ale nemáme co jíst. Potřebujeme ovce.“

Jako u nás, říkám si. Evropská unie neevropská unie.

Když se probudí David, jdeme spolu do města. David je tak dezorientovaný, že se ptá anglicky na cestu Američanky, kterou potkáme a která nás rázně odbude. Hledáme českou restauraci „U klokana“, na kterou mě upozornili včerejší osmašedesátníci. Provozuje ji pan Grunt, kterému se v Austrálii zastesklo po vzdálené vlasti a aby jí byl blíž, tak se vrátil alespoň do střední Evropy. Uvítá nás paní, která po našem francouzském entrée odvětí po moravsku: „Na mě můžete, ogaři, i normálně.“ Z pohovoru vyrozumím, že v jejich restauraci se každou neděli schází česká bernská podnikatelská mafie, která by mě případně mohla upíchnout na některém ze svých horských hotelů, přičemž se letmo zmíní, že pozítří přijíždí na státní návštěvu do Bernu prezident Václav Havel. Ještě týž večer skáču v Marzili do Áry, kte-

Slované v Bernu

rá má zvláštní brazilsky zelený nádech, a z níž se posléze zachráním jen s pomocí boží. Vyložím si to jako vyzvání, abych svůj příběh vzal konečně do vlastních rukou.

Velvyslanectví České republiky leží ve čtvrti Murifeld a tvoří ho pět secesních budov a parčík ve stylu královny Viktorie. Je to největší ambasáda v Bernu, která předčí i americkou, britskou a vatikánskou. Pozemek i s domy koupil kdysi prezident Masaryk, který zde pobýval, když osnoval světovou revoluci. Mačkám zvonek s německým, francouzským a českým nápisem (všechny ostatní ambasády, kolem nichž jsem šel, měly svůj jazyk první) a neviditelný zástupce velvyslance mi otevírá branku.

Zástupce velvyslance je svalnatý gentleman v nejlepších letech, který, nehledě na své způsoby, vypadá jako ostravský haviř. Velice pevně mi stiskne ruku. Bolestí se zhroutím do rokokového křesla. Co si prý přeji. Vyndávám z kapsy svou knížku, vyřizuji pozdravy od pana Liehma a vysvětluji svou situaci. Odpovídá mi, že mou situaci zná, neboť má tak starého syna jako jsem já, který v Bernu studuje a ohledně brigády se to s ním má jako s českým občanem tak, že raději odjel na brigádu do Colorada. Ptám se ze zájmu, čím je zapříčiněn tak katastrofální přístup úřadů k našincům, když mezi Varšavou a Prahou, jak jsem viděl, pendlují denně plné autobusy polských dělníků s předem uděleným povolením i bez něj. To přece také nejsou občané Evropské unie. Zástupce mi odpovídá, že s Poláky je to jiné, protože ti mají od revoluce roku 1980 silné zastoupení ve zdejší vládě. Ale to my bychom měli mít také, ne, a už od roku 1968, namítám. To my také ne, říká suše zástupce velvyslance. Tak co mám dělat, táži se v poslední křeči. Tak jet buďto domů nebo do kantonu Thurgau, kde nejsou tak silné policejní prohlídky.

Jedu tramvají do bordelu Babaloo, který leží hned vedle Tindarova úřadu pro mýcení nezaměstnanosti, koupit Davidovi erotický časopis, aby na mě měl po mém brzkém odjezdu alespoň nějakou památku. Cestou do tramvaje přistoupí dvě moravské cikánky se švýcarským občanstvím, které se trumfují, čí muž má větší garáž. Potkám také výpravu skautů z Jablonce, kteří tráví prázdniny v něčem na způsob pionýrského tábora v nedalekém alpském kantonu. Soutěží o to, která skupina získá víc informací o Bernu. Zavedu je do městské knihovny a většinu informací jim v náhlém poryvu vlastenectví zjistím. Jsou unudění až to bučí, a když spatřím jejich dvě instruktorky, jež zhnuseně žerou na schodech Münsteru řízek s chlebem, pochopím proč.

S Davidem jsme si vymysleli skvělou zábavu. Protože David, stejně jako většina Italů nemá rád němčinu a má velký dramatický talent, přišel na úplně nové schéma commedie dell'arte s imaginárním nacistickým generálem Kapplerem, který mluví německy (toho představuji já), kolem něhož se neustále hemží úlisný italský Padrino (David), jenž se chce vetřít do jeho přízně. Dávám Davidovi zabalený sexčasopis s tím, aby ho rozbalil až po mém odjezdu. Samozřejmě, že balíček okamžitě rozerve a překypuje špatně skrývanou vděčností. O dárku samozřejmě nesmí nikdo z úzkostlivě katolické rodiny nic vědět, neboť v tom je jeho smysl, že David (který je mimochodem na svůj věk velice nepokrytě – ale nepokrytecky – spirituálně založený) by si ho samozřejmě neodvážil sám koupit. O italské rodině už vím skoro všechno a pro její podobnost s rodinou českou mi nedělá problém se s ní plně sžít. Dokonce jdu tak daleko, že když se v televizi objeví italský premiér Berlusconi, solidárně plivu na obrazovku a křičím „uno porco maladetto" a napolitánskému sousedu Coppolovi říkám spolu s rodinou Scoppola (Šoustač) a dupu na podlahu, když jde spát.

Večer jedeme s Tindarem a Francescem k tetičce, která mě nakonec přece jen pozvala na návštěvu. Stěny jejího luxusního bytu s výhledem na jezero se prohýbají pod cennými obrazy, které sbíral blahé paměti zemřelý strýček. Tetička sezve celou rodinu (tj. dceru Štěpánku a dvě vnoučata), aby se na nás, nuzotu, přišla podívat. Při domácím banketu se spontánně vytvoří tři dvojice komunikujících: Tindaro se baví se Štěpánkou o katedře slavistiky na místní univerzitě (kterou stejně jako on vystudovala), Francesco (který okamžitě cítí, že z těchhle novopečených příbuzných by mohlo něco kápnout) láká tetičku do svého domu na Sicílii, a já se bavím s osmnáctiletou Larisou o její nastávající maturitě. „To je eidgenosenschaftsmaturität z jedenácti předmětů, to není jako ta blbost tam u vás," šokuje mě švýcarská fiflena, kterou jsem si chystal zamilovat pro její jméno z Doktora Živaga. Jedině desetiletý Štěpán se s nikým nebaví, neboť celou společnost očividně odhadl už předem. Když si pak ještě nervózně nabídnu jakéhosi utopence a dozvím se od tetičky, že je to nakládaný lanýž, vyzvu Tindara, abychom odešli a pytel starých hadrů, které teta posílá mé babičce, hodím před vchodem do popelnice.

Tomáš Koloc

Čistá práca

Čechovove Tri sestry sa objavili na Festivale Českého divadla zázračne tri krát. Najprv to bol režisér Fedotov a HaDivadlo, Národné divadlo moravskoslezské z Ostravy v divadle na Vinohradoch a konečne inscenácia Morávkova v Stavovskom divadle. Pokúsim sa prizrieť hlbšie inscenácii ostravanov, ktorá vznikla pod režijním dohľadom Juraja Deáka.

Tri sestry na spôsob moravskoslezský chutia čisto, jednoducho a priamo, možno až príliš. Deákovo poňatie určite nerozpáli bledé líca Čechovove do karmínovej zlosti, či naopak frenetickej radosti. Kto videl túto inscenáciu mal jedinečnú možnosť sledovať scénické čítanie zaobalené vo formálnom kabáte divadelnosti. Čo Čechov napísal, to Deák a „jeho“ herci ukázali. Naozaj „len“ ukázali, nie predviedli alebo zahrali. Čo to vlastne znamená. Znamená to Tri sestry od A po Zet, znamená to Úvod k Trom sestrám, znamená to Tri sestry ako encyklopedické heslo, kde figuruje po pravde všetko najdôležitejšie. Postavy hry predstavujú sumu toho, čo sa o nich dá pomyslieť, toho, čo sa z nimi dá „navystrájať“ vo fantázii, sumu všetkých všemožných čítaní textu. Najväčší kus tohoto obrazu tvorí určite text, ktorý znie, akoby bol do bodky odprednášaný podľa originálu (Suchařípov preklad). Na tom by nebolo nič zlé, ak by bolo kam inam hodiť pohľad žiadostivý svojského výkladu tejto donekonečna sa vykladanej hry. Veľmi chudobne pracuje Deák so scénickými nápadmi a je to pochopiteľné, ak, ako som už povedal, leží ťažoba zmyslu na pleciach čistého textu na trase herec – divák. Divadelný medzistupeň častokrát absentuje. Scénické rozkoše boli výtvarníkom scény Jaroslavom Milfajtom obmedzené na zaujímavú „tapetu“ s motívom brezovej kôry, ktorá pred premenou pokrýva všetko od stien, cez krb a podlahu, tvoriac tak efekt vnútorného brezového hája ruskej usadlosti. Oddelenie záhrady vysokými oknami v antikizujúcom priečelí zadnej steny, kde sa odohrajú raňajky na počesť Iriny, je istotne nápad a istotne scénický, ale nestačí, aj keď sa k nemu pridá použitie skrine ako úkrytu pre ubolenú dušičku Oľginu. Druhá polovica hry si už pre zmenu celkom vystačí bez archtektúry, rekvizít, ktorých prítomnosť je nepopierateľná takisto ako nepotrebná.

Civilné, „svetské“ prevednie sa stáva pekným plus vo chvíľach tlmočenia toho maximálne ľudského z Čechova, čo je permanentne prítomné v jeho hrách. Uveril som filozofovaniu Veršinina (Jan Fišar) s celým jeho nadšením pre veci budúceho šťastia na zemi, ktoré má svoju temnú stránku v smútku, aký pochytí dušu pri pohľade na hŕstku ľudí, ktorým už nič iné neostáva, len dumať, sedieť a snívať o Moskve. Pre mňa prekvapujúca bola neprítomnosť nudy na javisku a myslím, že i vo vrstvách obecenstva. Nekonala sa však ani žiadna dorážajúca, bušiaca fatalita, žiadne napätie alebo vypätie. Všetko sa odohrávalo akoby cez sterilnú plachtu televíznej inscenácie. Sestričky (Anna Cónová, Apolena Veldová, Jana Bernášková) boli odlíšené takpovediac klasicky – farbou. Biela Irina, modrá Olga a čierna

Absolútny protiklad reprezentujú manželia Máša a profesor Kuligyn — symbol človeka-knihy s mŕtvymi písmenami, odumretý mudrc a latinský pseudovzdelanec.

Plamenný chlapček s copom o trochu kratším, ako jeho postava, sa ani zastrelený nezbavuje pubertálneho nádychu.

Máša. Postupom udalostí sa uhladený výzor každej z nich premení do konečnej tarzanovskej vizáže divošiek týraného ducha. Najpútavejšia sa mi zdala Máša, u ktorej som aspoň čiastočne našiel, čo som hľadal – osobité poňatie ostrého charakteru temnej duše sesterského tria. Hnusne nenávidela a milovala s mužskou drsnosťou. Jana Bernášková a Jan Fišar sa vzďaľovali od priemernosti ostatných hlasovým prejavom. Fišarovo timbre dobromyseľného, mierne nahriateho medveďa zo zamatu a Bernáškovej vykričanejšie hrozivé polohy správne, trefne postihovali dôležité detaily. Andrej (Jiří Sedláček), upotený huslista, zabral veľa miesta, ale zato menej presvedčoval, že zúfalstvo v manželstve, premenené v „gambling“ mu znemožnuje spánok a drása nervy. Scénická chudoba uškodila spitému monológu doktora Ivana Čebutykina (Stanislav Šárský), ktorý by s využitím aspoň osvetlenia mohol byť kvalitným kúskom „kusu“. Najživšia scéna trochu mrtvolného večera sa ušla sokovskej dvojici baron Nikolaj– Solený, ktorí baronovu chuť opiť sa rozohrali do groteskného tenisového zlievania sa v zdrcujúcom tempe. Solený bol celkovo vydarene neľudský a nevrlý, pohyboval sa nehlučne z miesta na miesto, nesnažil sa zmeniť výraz tváre z hrubej zasmušilosti a nikdy neodchádzal, aj keď ostať nechcel. A Irine sa niet čo čudovať, že si tohoto barona berie z osudovej povinnosti. Plamenný chlapček s copom o trochu kratším, ako jeho postava, sa ani zastrelený nezbavuje pubertálneho nádychu. Absolútny protiklad reprezentujú manželia Máša a profesor Kuligyn — symbol človeka-knihy s mŕtvymi písmenami, odumretý mudrc a latinský pseudovzdelanec. Nevkusná tyranka Nataša dovršuje pomocou neprítomného Bobíka teroristické ťaženie proti nešťastnej spoločnosti z donútenia. Jemne humorné sú živelné vpády podporučíkovského tandemu (Milan Kačmařík a František Strnad), ktorí mimo rozptýlenie prinášajú i zemité ruské gitarové vložky.

Pokiaľ si dobre pamätám, nezaznie počas celého predstavenia, okrem spomenutých krčmových árií, iný náznak hudby. Úplné ticho otvorené pre hlas textu, korý predsa len vedie. Napriek alebo vďaka všetkému, čo „chýbalo“, nebolo, ale bolo očakávané (asi mylne), musím povedať, že skoro edukatívny výraz Deákových Troch sestier nie je škodný, ale len neočakávaný v dnešnom trende „neklasických“, experimentálnych, či dokonca „postmoderných“ spracovaní najklasickejšieho z moderných „klasikov“. S miernou nadsázkou, by sa dalo uvažovať o tomto spracovaní, ako o veľmi dobrej inscenácii... určenej pre rozhlas.

Ľubo Lukčo

A. P. Čechov: Tři sestry. Národní divadlo moravskoslezské, Ostrava. Režie: Juraj Deák. Scéna: Jaroslav Milfajt. Hrajú: Anna Cónová, Apolena Veldová, Jana Bernášková, Jiří Sedláček, Stanislav Šárský, Jan Fišar, Alexej Fedotík, Vladimír Rode, Milan Kačmařík, František Strnad. Psáno z pražského představení 17. 2. 2002, Divadlo na Vinohradech – přehlídka České divadlo.

Nevkusná tyranka Nataša dovršuje pomocou neprítomného Bobíka teroristické ťaženie proti nešťastnej spoločnosti z donútenia.

Město zkřížených osudů

Už v prvních vteřinách filmu se stáváme svědky působivě nasnímané automobilové honičky a následné havárie. Poprvé se tu setkávají tři hlavní postavy, jejichž životní cesty se na jedné rušné křižovatce s fatálními následky protínají, aniž o tom zatím má zaskočený divák tušení. Příběh vzápětí opouští zkrvavené hrdiny a vrací se zpět v čase, k událostem, které předcházely. Takto naléhavě a neúprosně si režisér Iñárritu říká o naši pozornost a vtahuje nás do svého světa zkřížených a nenaplněných osudů.

Film není vyprávěn v přísně chronologické souslednosti, jeho narativní struktura je rozvolněná, přesně v duchu soudobých kinematografických trendů, jež se tímto fragmentárním způsobem snaží postihnout nejednoznačně mnohovrstevnou podobu reality (stačí připomenou Magnolii nebo Pulp Fiction, ke kterému se mimo jiné režisér odvolává i druhem zvolené filmové interpunkce). Užití ruční kamery, která je ve stálém nervním pohybu, vytváří expresivně dynamický a zároveň velmi syrový obraz skutečnosti, jehož realističnost je ještě umocněna typovou věrohodností a přirozenými hereckými výkony hlavních představitelů. Za zmínku stojí i hudební doprovod, spojující místy hiphopové beaty a španělský rap ve stylu Massive Attack s čistým technem i bluesrockovou kytarou.

Příběh je rozčleněn do tří poměrně samostatných a uzavřených epizod, lakonicky nazvaných jmény ústřední dvojice hrdinů. Přestože by se na první pohled mohlo zdát, že snad téměř nic nemůže spojovat prožitky tak odlišných postav, jako jsou mladík živící se psími zápasy, úspěšný redaktor, modelka a nájemný vrah. Opak je

Každá epizoda je jakousi svébytnou,

pravdou. Každá epizoda je jakousi svébytnou, ale přesto vždy čitelnou variací na několik základní motivů, které se vinou hluboko pod povrchem těchto barvitých a neopakovatelných lidských příběhů, zasazených do dusného prostředí hlavního města Mexika.

Vypjatými emocemi a vnějšími projevy katolické zbožnosti prostoupená atmosféra této latinskoamerické metropole se stává živným podhoubím pro všudypřítomné násilí, které je ve filmu zobrazeno v celé šíři jeho projevů – od krvavých psích zápasů, přes brutální fyzické potyčky dvou bratrů v první epizodě, až po mnohem sublimovanější podobu obsaženou v nenávistných slovních výměnách milenecké dvojice zažívající partnerskou krizi v epizodě druhé. Jsou tu zachyceny mezilidské vztahy hluboce narušené postupným odcizením i svůdnou silou peněz, jež pro mnohé představují jediný prostředek úniku z tíživých životních podmínek, jedinou reálnou naději na změnu k lepšímu. Všechny postavy filmu hledají naplnění svých životních snů a potřeb. Se zoufalou úporností se snaží navázat nebo obnovit pevné citové pouto k někomu blízkému, jakoby v mimoděčném tušení, ze to je ten jediný skutečný a trvalý způsob, jak v daných podmínkách změnit svůj život k lepšímu.

Ale většina z nich na této cestě ztroskotává, lidská aktivita se tu marně střetává s fatalismem, který těžce doléhá na všechno přítomné dění. Na příkladě těchto nenaplněných lidských osudů je tu poněkud skepticky vykreslena pozice člověka ve světě, v němž je jen málokdy něčím více než onou pověstnou „myslící třtinou“. Bez ohledu na to, jakými ideály zaštítil své počínání, je ve většině případů chycen do pasti vnějších událostí, a je jimi neúprosně vláčen až do úplného vyčerpání a konečné rezignace (jak nám ukazuje postava bývalého partyzána, nyní nájemného zabijáka, podivína bez rodiny a skutečného domova). „Jestli chceš Boha rozesmát, tak mu řekni o svých plánech,“ říká jedna z postav.

Jakkoli pochmurný obraz o omezenosti lidské svobody a existence nám tu autor podává, přeci jenom v něm lze nalézt skuliny, jimiž probleskují paprsky naděje. Ne každý musí nutně ztroskotat, alespoň ne, pokud si udrží alespoň mizivý zbytek odhodlání a víry v lepší budoucnost. Je třeba umět odpouštět, abychom mohli milovat, je třeba nevzdávat se a mít dostatek sil, abychom mohli začít vždy znovu, přestože se nám předchozí plány zhroutí jak domek z karet. Člověk musí stále v něco věřit a stále o něco usilovat, pokud má doufat, že se mu přeci jen někdy podaří alespoň přiblížit jakémusi pocitu naplnění. Protože dokud žijeme, máme stále možnost volby, stále můžeme usilovat o realizaci svobody, jež je pevně zakotvena už v samotném faktu naší existence. Svět okolo nás je nejednoznačný a plný nástrah, ale nikoliv nutně špatný, protože dokud je tu možnost žít, je tu také stále přítomna i naděje. Možná právě toto se nám snaží naznačit závěr filmu, ve kterém stárnoucí muž společně se psem-nalezencem kráčí vyprahlou černou pustinou směrem k městu, tušenému na obzoru. Nemůžeme vědět, co jej tam očekává, stejně jako on sám to zřejmě přesně netuší, a vzhledem k jeho minulosti to pravděpodobně ani nic příjemného nebude. Avšak tento zdánlivě nahodilý pohyb, tato urputná, ale zároveň také osvobozující lidská snaha jít kupředu, je stále mnohem lepší než neměnná rezignace a zatrpklost předchozího života.

Ondra Kavalír

Láska je kurva (Amores Perros, MEX 2000): Režie: Alejandro Gonzáles Iñárritu, scénář: Guillermo Arriaga, kamera: Rodrigo Prieto, hudba: Gustavo Santaolalla, střih: Luis Carballar, Fernando Pérez Unda, hrají: Emillio Echevarría, Gael García Bernal, Goya Toledo, Alvaro Guerrero, Vanessa Bauche, Jorge Salinas a další. 153 min.

ale přesto vždy čitelnou variací

na několik základní motivů...

Výletek diváka

Febiofestu — perská sekce

Já jsem si letos vybral sekci Ženy v íránském filmu, kterou připravovala Tereza Brdečková, a nenechal jsem se odradit zmatkem okolo šesti změn v programu sekce. Některé filmy byly, jak později řekla novinářům produkční Romana Špiková, ukradeny při přepravě v Turecku a musely být nahrazeny jinými.

Pro diváka Febiofestu mi připadá dobré označení „výletník“. Ředitel přehlídky Fero Fenič a jeho kolegové s oblibou nazývají celý Febiofest „filmovou cestou okolo světa“. V pražské části přehlídky bylo během 8 dní uvedeno ze zásob 55ti zemí světa přes 300 celovečerních filmů. (A některé víc než celovečerní – indický bollywoodský muzikál Lagaan s pěti hodinami apod.) Takže – divák cestu celým tímto světem nestíhá ani omylem. Logicky je proto často na výletě do jedné země, jedné z národních kinematografií. Já jsem si letos vybral sekci Ženy v íránském filmu, kterou připravovala Tereza Brdečková, a nenechal jsem se odradit zmatkem okolo šesti změn v programu sekce. Některé filmy byly, jak později řekla novinářům produkční Romana Špiková, ukradeny při přepravě v Turecku a musely být nahrazeny jinými. Film Dvě ženy, na který táhl publikum i fakt, že režisérka Tamineh Milani je nyní souzena „za protiislámské aktivity“, byl pro obě projekce špatně sestaven z došlého materiálu a promítán nesprávně, tj. bezmála od konce k začátku. Výlet na blízký východ prostě není pro změkčilé. Jak tedy vypadá země, do které jsme se dostali až po mnoha technických potížích s vízy, dopravou a byrokracií?

V roce 1979 byl svržen Muhammad Réza Šáh. To byl poslední moment, kdy se spojily liberální složky společnosti (studentstvo i levicoví intelektuálové) s konzervativními (především klérus s podporou venkova, strádajícího při tehdejší ropné krizi). Společně organizovaly masivní pouliční demonstrace a šáha, jemuž slábla americká podpora, svrhly. Pak nastoupil neblaze pro-

slulý ajatolláh Chomejní a po jeho smrti a dalších peripetiích tančí nyní mezi křehkými vejci konzevativistmu, fundamentalistických tendencí a liberální prozápadnosti reformní prezident Chatámí. Podobný tanec prožívá nejspíš i íránský film. Ročně se v této zemi vyrobí cca 65 filmů (Írán má přes 60 milionů obyvatel). Jak sami íránští režiséři (sebe)kriticky přiznávají, valná část produkce jsou hollywoodské napodobeniny, specifikem je silnější postavení muzikálu, objevují se i filmy natočené na zakázku – propagují islámskou republiku a její hodnoty. Přesto si v devadesátých letech vybudoval Írán renomé a prosadil v Evropě (více než doma) jména Madžíd Madžídí, Mohsen Makhmalbaf, Abbas Kiarostami a další. Tanec těchto známých režisérů mezi křehkými vejci spočívá také v tom, že jakmile natočí film v koprodukci, čeká je domácí reakce: „odrodilci, kteří přestávají rozumět naší kultuře". Kosmopolitní charakter umělců, kteří doma nejsou proroky, je třeba si uvědomovat i u ostatního perského umění (v našich krajích nedávno Siah Armajani v Galerii Jiří Švestka nebo fotografka Shirin Neshatová v Labyrint revue). Mariam Shahriarová, jejíž film Dcery slunce (2000) se v pražské části Febiofestu promítal, to má ještě komplikované íránsko-americkým původem. Film vypráví o osudu dívky Amangol, kterou její otec oholí, oblékne jako kluka a pošle pracovat k despotickému majiteli kobercové manufaktury. V krutých podmínkách pomalé, únavné práce se Amangol seznámí s Belgheis. Ta neví, že Amangol je dívka a nabízí jí útěk a svatbu. Zápletka je doprovázena několika ne nedůležitými vedlejšími postavami, které však na plátně nepronesou jediné slovo a o jejich významu bychom se mohli docela dobře hádat. Dalším důležitým hercem je krajina. Kamera se jí nekochá, spíše nás jen nechává tušit velehorské horizonty a vyprahlé dálky. Výtvarné pojetí obrazu se ukáže v detailech práce se světlem a průhledy. Kamera například krásně zabírá osvětlený děj uvnitř hliněného domku oknem – zároveň s velkou částí zdi. Důležité místo má tradiční hudba, v Amagolině příchodu a odchodu, jenž rámuje tragický příběh, jsou tradiční nástroje doprovázeny improvizovanými vokálními kompozicemi. Příběh jinak šetří slovy a hudba s kamerou vytváří náladu, na jejímž základě pak říkáme, že u národů jako jsou Peršané, plyne čas pomaleji. Přitom se spíš jedná o hru s plnými významy a náznaky, maximálně o trochu času pro uvažování nad nimi uprostřed příběhu. Proto také ten úspěch u západního klubového diváka.

Rakhshan Bani-Etemad zase natočila příběh o lásce muže a ženy z jiných sociálních poměrů. Film Modrý závoj (1995) vypráví příběh velké lásky a temperamentu, jak ho perská kultura dobře zná, se šťastným hollywoodským koncem, jak ho dobře známe i my. Přínosem jsou pro Evropana nenápadné pasáže se spoustou informací, které příběh lokálně dokreslují a vlastně umožňují, aby se stal (V Evropě známe zápletku „muž – žena – sociální bariéra" asi už jen v historických kulisách.) Rodina Nobar má problémy s drogami, majitel rajčatové farmy Rasul Rahmani příliš starostlivou rodinu, která dává Nobar pocítit rozdíl mezi venkovem, kde se suší nepálené cihly a městskou smetánkou, která má k nízkým domkům hodně daleko. Nobar není dívčina se svěšenou hlavou, ale je ochotná svůj zájem hájit tak jako se hádala o práci na farmě – svolí například k utajené svatbě.

Meditativní film Madžída Madžídiho Barva ráje (1999) o slepém chlapci, uzavřeném do sebe kdesi v íránských horách nakonec na Febiofest nedorazil, což je veliká škoda. Místo něj se promítal příběhovější snímek režisérky Tamineh Milani Dvě ženy (1999). Svůj příběh v něm vypráví Feresteh, která si za studií představovala život podstatně jinak. Určitě ne v područí manžela a žárlivého pronásledovatele. Osud její kolegyně z Teheránské univerzity je pak postaven jako protiklad – Roya našla cestu k sebeuplatnění a tedy i ke spokojenému životu. Základní myšlenka je jasná a velmi aktuální, ale její filmové zpracování je špatné, steroetypní a neobratně pracující s časem. Až to u Čechů v hledišti namísto smutného překvapení vzbuzuzovalo smích.

Na celkové hodnocení obrazu ženy íránské kinematografii toho bylo na Febiofestu příliš málo, na druhou stranu to byl další přídavek do porcí, které nám připravila Letní filmová škola a karlovarský festival už v minulosti. Především shodou nešťastných afghánských okolností u nás putuje po artkinech ještě další íránský film Kandahár, takže to je svého druhu základ pro kulturní porozumění regionu, který by nás nemusel zásobovat jen ve zpravodajství. Vzhledem k tomu, že Geogre W. Bush nedávno bez servítek označil trojku Írán – Írák – Severní Korea za ztělesnění amerického ďábla, dalo by se cynicky říct: zajímejme se o tu zemi, dokud je čas.

Pavel Sladký

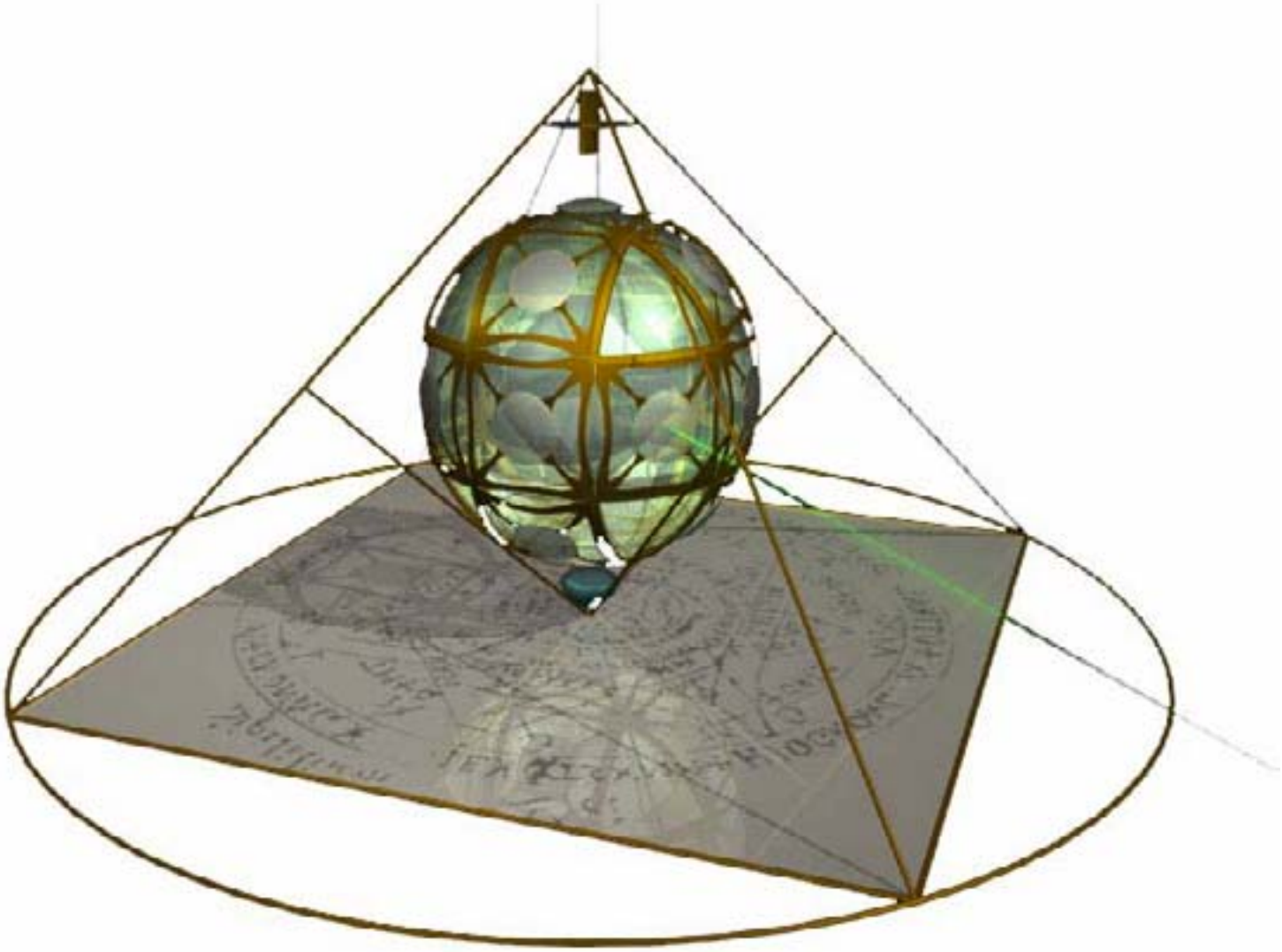

– hledání pokladu na Internetu

nahoře: cena pro vítěze
vlevo: Michael Poverus

Michael Poverus, renesanční učenec faustovského rozměru, se po celý svůj plodný život snažil vytvořit univerzální nástroj, s jehož pomocí doufal nalézt odpovědi na nejhlubší otázky týkající se života, člověka, vesmíru i samotného Boha. Ve snaze proniknout do tajemství Přírody se Poverus nevyhýbal ani tajným naukám, jako alchymii, magii či kabale. Jeho Machina universalis byla dlouho považována za ztracenou,

Hru Time Hunt lze proto považovat nejen jako velkoryse pojaté cvičení intelektu, jehož úplné vyřešení by mělo účastníkům trvat minimálně několik měsíců, ale i jako osobitý příspěvek k mapování prehistorie moderních informačních a komunikačních technologií.

Time Hunt

avšak nedávno byl v Českém Krumlově objeven Poverův rukopis obsahující náčrty tohoto „filosofického kalkulátoru“. Není známo, zda se Michaelu Poverovi podařilo jeho smělý plán dokončit; poznámky týkající se použití stroje jsou navíc uváděny jen v kryptické formě. Jisté je, že Poverus byl posedlý fenoménem času, v němž spatřoval klíč k řešení všech otázek zaměstnávajících jeho mysl, a pokoušel se odhalit „algoritmus stvoření“.

Tento fiktivní příběh tvoří pozadí hry Time Hunt, internetové honby za pokladem, která by měla být letos na jaře zahájena na adrese www.timehunt.com. Její účastníci budou procházet virtuálním kosmem, v němž se budou setkávat s interaktivními rébusy a hádankami. Jejich vyřešení jim umožní pronikat do vzdálenějších a vzdálenějších končin vesmíru, na jehož konci bude nejzdatnějšího řešitele očekávat odměna v podobě repliky Poverova univerzálního stroje.

Autory rébusů jsou osobnosti známé z nejrůznějších oblastí lidské činnosti. Najdeme mezi nimi Terryho Pratchetta, autora série fantastických příběhů o Zeměploše, dále britského biologa a filosofa Ruperta Sheldrakea, autora populárně vědeckých knih Simona Singha (jeho Velká Fermatova věta vyšla nedávno i v češtině) a kromě toho např. i Jana Švankmajera a Vladislava Zadrobílka, které není čtenářům Dobré adresy jistě nutné zvlášť představovat.

Stránky ukazující jednotlivé části virtuálního vesmíru i jejich brány tvořené rébusy a hádankami byly vytvořeny pomocí technologií Flash a Shockwave, které umožňují konstruovat celoobrazovkové animace určené pro prostředí služby WWW. Na výše uvedené adrese lze v současné době najít pilotní stránky seznamující se základní koncepcí hry.

Poverova Machina universalis oživuje navíc představy středověkých a renesančních učenců, kteří se snažili pomocí filosoficky pojaté kombinatoriky proniknout k podstatě stvořeného vesmíru. Jedná se především o katalánského mystika Ramona Lulla, podle nějž lze celý stvořený svět popsat jako kombinaci konečného počtu prvků reprezentujících základní ideje. Lullovo mechanické zařízení, jehož účelem bylo dokázat logickou a kombinační cestou pravdivost dogmat křesťanské teologie, považují někteří autoři za prvního předchůdce moderního počítače. Německý badatel Werner Künzel např. sestavil počítačový program vycházející z Lullova mechanického algoritmu.

Stopy Lullova přístupu lze v dějinách evropského myšlení sledovat do 17. století k učenému a všestrannému jezuitovi Athanasiu Kircherovi, který vytvořil vlastní variantu Lullova systému v díle Ars magna sciendi, a dále ke Gottfriedu Wilhelmu Leibnizovi a jeho spisu Ars combinatoria, v němž jsou matematické kombinační metody chápány jako prostředek k získávání odpovědí na otázky nematematické povahy, a k jeho mechanickému zařízení schopnému vykonávat základní početní úkony, které už je skutečným předchůdcem moderního elektronického počítače.

Hru Time Hunt lze proto považovat nejen za velkoryse pojaté cvičení intelektu, jehož úplné vyřešení by mělo účastníkům trvat minimálně několik měsíců, ale i za osobitý příspěvek k mapování prehistorie moderních informačních a komunikačních technologií.

Libor Koudela

Nejlepší zem je Amerika

(bezpečnostní politika americké vlády může ovlivnit i to, na co se koukáte v televizi)

The New Yor

SUNDAY, JANUARY

des Reveal
Bitter Roots
World's Highest Rate

A Push to Reorder Sciences Puts Phys

Zpráva deníku New York Times, 19. února 2002: Americký Úřad pro strategické ovlivňování (Office of Strategic Influence – OSI, součást ministerstva obrany Spojených států amerických) vymýšlí plán, jak do zahraničních médií dostávat zkreslené, možná dokonce zcela falešné zprávy. Chce tak ovlivnit veřejné mínění i politickou reprezentaci jak ve spojeneckých, tak v znepřátelených zemích.

OSI byl založen krátce po útoku na New York 11. září 2001. Jeho úkolem bylo šířit v islámských zemích názor americké vlády na válku proti terorismu a získávat pro tuto kampaň podporu. Nicméně podle posledních zpráv se zdá, že OSI má širší úkol než jen otevřeně vysvětlovat americká stanoviska. Z tohoto úřadu by se mohla stát instituce, která bude v USA i v zahraničí provozovat dezinformační kampaň.

Přestože má OSI několikamiliónový dolarový rozpočet a mandát pro výrobu propagandy na středním Východě, v Asii a v západní Evropě, podle New York Times dokonce ani většina vysoce postavených činitelů Pentagonu a Kongresu neví téměř nic o cílích a plánech tohoto skrytého úřadu. Podle amerického deníku vyvolaly poslední kroky OSI odpor řady pracovníků Pentagonu, podle nichž by pořádání takových kampaní výrazně snížilo důvěryhodnost celého ministerstva obrany.

Otřesená důvěryhodnost ministerstva by přitom mohla být ještě tím nejmírnějším následkem, jaký by případné manipulování médii přineslo. Plán by mohl ohrozit volný tok informací – jednu z důležitých složek fungování demokratického systému.

Americké zákony zakazují tamní vládě, aby prováděla propagandu na americkém území. Kdyby však plány OSI byly úspěšné, zasely by dezinformace do zahraničních zpravodajských souhrnů (tzv. news reports), odkud by je americká média zpětně přebírala. V případě války v Afghánistánu se ukázalo, že zahraniční zdroje (agentura Reuters, arabská televize Al-Džazíra aj.) jsou pro americké reportéry životně důležité; jednak kvůli požadavkům na nepřetržitý čtyřiadvacetihodinový tok zpráv, který nedává dost času na tvorbu vlastních příspěvků, a jednak kvůli krácení rozpočtů na zahraniční zpravodajství, což je v posledních dvou letech problém skoro celého amerického tisku.

Jednou z armádních jednotek, které mají podle NY Times realizovat plány OSI, je Útvar psychologických operací US Army (Psychological Operations Command – PSYOPS). Deník však nemluví o tom, že byl PSYOPS obviněn z toho, že protizákonně operoval přímo v USA, a to v době války v Kosovu.

V únoru 2000 se v holandských a francouzských denících objevily reportáže, po-

The New York Times

THE SHUTTLE EXPLODES

6 IN CREW AND HIGH-SCHOOL TEACHER ARE KILLED 74 SECONDS AFTER LIFTOFF

11:39:13 A.M.

11:39:17 A.M.

Thousands Watch A Rain of Debris

dle nichž v hlavní zpravodajské redakci CNN v Atlantě pracovalo několik důstojníků 4. skupiny PSYOPS. Fungovali tam v rámci interního programu, který byl spuštěn v závěrečných dnech kosovské války. Když se tyto informace dostaly na veřejnost, CNN program ukončila a její představitelé se za něj omluvili.

I když měli důstojníci PSYOPS volný přístup do celé redakce, možná se jej nesnažili využít k manipulování zpráv. Otázkou však zůstává, zda měla CNN dovolit, aby proti ní americká armáda vedla v podstatě zpravodajsko – špionážní operaci. Není to tak za vlasy přitažená otázka, jak na první pohled vypadá. Podle časopisu Intelligence Newsletter řekl na konferenci PSYOPS nejmenovaný vysoký důstojník Útvaru pro speciální operace (Special Operations Command), že armáda se musí snažit získat kontrolu nad komerčními zpravodajskými satelity, aby mohla vytvořit „informační pokličku" nad regiony, kde se provádějí speciální operace. To znamená, že by armáda znemožnila proudění informací dovnitř a ven z takové oblasti. V této souvislosti je zajímavé, že jeden z členů PSYOPS pracoval v CNN v její satelitní divizi.

(Během války v Afghánistánu si Pentagon našel ještě jednodušší způsob, jak kontrolovat situaci. Prostě předem skoupil všechny satelitní fotografie Afghánistánu, takže k nim média neměla přístup a nemohla získávat zprávy z ptačí perspektivy.)

Stojí za zmínku, že 4. skupina PSYOPS je tou samou skupinou, která stála za americkým Úřadem pro veřejnou diplomacii (Office of Public Diplomacy – OPD), jenž v 80. letech v amerických médiích šířil články podporující středoamerickou politiku Reaganovy vlády. Tuto akci jeden bývalý americký diplomat popsal jako „rozsáhlou psychologickou operaci stejného druhu, jaký se používá k ovlivnění obyvatelstva na nepřátelském území" (Miami Herald, 19. 7. 1987). OPD byl zrušen po propuknutí aféry Iran–Contra, avšak do té doby stihl ovlivnit významné zpravodajské deníky, mimo jiné Wall Street Journal, New York Times a Washington Post.

Doby OPD už možná skončily. Do týmu poradců prezidenta Bushe však ještě nedávno kandidoval bývalý předseda OPD Otto Reich. Měl pracoval jako asistent ministra zahraničí a měl mít na starosti západní polokouli.

Charakteristickým rysem současné americké vlády je to, že se neustále snaží rozšířit okruh problémů, které by mohla označit za státní tajemství. Jedním z posledních kroků na této cestě je neochota odkrýt vztahy zkrachovalé společnosti Enron a ministerstva financí.

Přestože má OSI několikamiliónový dolarový rozpočet a mandát pro výrobu propagandy na středním Východě, v Asii a v západní Evropě, podle New York Times dokonce ani většina vysoce postavených činitelů Pentagonu a Kongresu neví téměř nic o cílích a plánech tohoto skrytého úřadu.

S tím úzce souvisí restriktivní tisková politika Pentagonu ve válce v Afghánistánu. Třináctého února 2002 byla publikována reportáž Douga Stucka z deníku Washington Post. Američtí vojáci v Afghánistánu mu prý hrozili zastřelením, pokusí-li se prozkoumat vesnici, v níž byli údajně zabiti civilisté. Podle Stucka se Pentagon zřejmě snaží ukrýt své akce před veřejností tím, že omezí volný pohyb reportérů.

Události posledních dnů budou, zdá se, těžkou zkouškou jak pro světová média, tak pro USA, pro něž je volný tok informací základním předpokladem demokracie.

Miroslav Cingl

Svět podle Ivana Hoffmana

Den poté, co vláda řešila používání majáčků na papalášských autech, což byl ten samý den, kdy zemřel Josef Lux, přimrazí Hoffman své posluchače větou, kterou by editoři v mnoha redakcích ven asi nepustili: „Rozhodnutí vlády o tom, kdo bude v budoucnu používat blikající majáček a s ním i přednost v jízdě a komu bude toto právo odňato, se už netýká Josefa Luxe.“

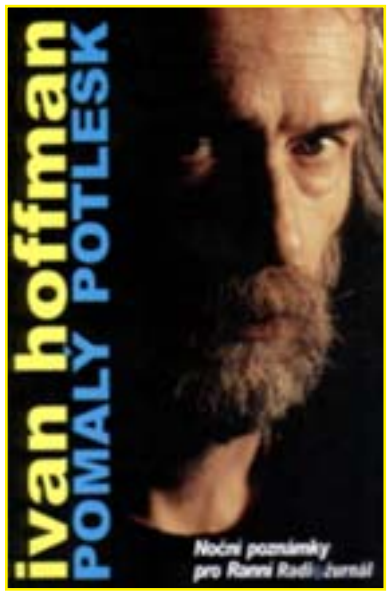

Pět večerů v týdnu usedá komentátor Českého rozhlasu 1 Radiožurnálu Ivan Hoffman k počítači a sleduje agenturní zprávy. Pět dní v týdnu po deset měsíců v roce (v prázdninové okurkové sezóně nekomentuje) kolem půlnoci dopíše a namluví na základě oněch agenturních zvěstí krátký komentář. Některé z těchto komentářů Hoffman na konci loňského roku seřadil do výboru **Pomalý potlesk – Noční poznámky pro Ranní Radiožurnál**. Na těch krátkých a výstižných glosách jsou patrné dvě věci: píše je člověk, který má v sobě pevný bod, z něhož hledí na svět kolem sebe, a je to zároveň člověk, kterého jeho práce baví. Jeho texty je radost poslouchat a nově také číst.

Hus a Temelín

Dominantní pro Hoffmanovo vidění světa je propojení jednotlivých aktualit. Našel pro své psaní poměrně prostou metodu. Mezi událostmi, které mu běží před očima při čtení agenturních zpráv, hledá spojitosti. Předpokládá, že děje míhající se na jeho monitoru nejsou na sobě úplně nezávislé. Často mezi nimi skutečně spoj odhalí a leckdy za ním najde to, co za ním hledá – hlubší a vypovídající pravdu o celém tom dění, které se na nás valí z médií a kterému se říká veřejný život.

O spojování vypovídají třeba už názvy jeho poznámek: „Bašta a mléko“, „Egon a Naomi“, „Robertson a Knížák“, „Špioni a krtci“, „Stíhačky a koně“, „Štěstí a rum“ atd. Společnou linku se Hoffmanovi daří hledat ale nejen mezi ději jako takovými, ale hlavně mezi tím, co nám vzkazují. Autor klidně spojí výročí upálení Mistra Jana Husa a některý z aktuálních zákrutů nekončící causy spouštění Temelína. Spojnicí těchto dvou dějů se mu stane důvěra v odborníky. Vědci dnes přece musí vědět, zda je Temelín v pořádku či ne, že. Asi tolik, jako odborníci na víru věděli své v době Husově, smečuje Hoffman. A na základě této spojnice zpochybňuje naši důvěru ve vědu: *„Až naši potomci posoudí, zda naše důvěra inspektorům na jadernou bezpečnost nebyla stejného druhu jako důvěra prosté stařenky, která bezelstně přikládala otýpku na Husovu hranici. Důvěřovala odborníkům.“* Této argumentaci je jistě možné vytknout jistou demagogičnost, ale i když s ní nebudeme souhlasit, přivedl nás Hoffman alespoň k pozastavení se nad oním provokujícím „co když?“. I to je na dvě ranní minuty víc než dost.

Pravidla a Lux

Pro Hoffmanovo komentování je typický požadavek tolerance v životě i politice. Někdy (a evidentně rád) se vrací k základním pravidlům společnosti, tedy k tomu, co označujeme jako „selský rozum“. Poslancům, kteří se vadili o (ne)telefonování ve sněmovně, radí, aby své mobily nechali za-

pnuty; jistě nemluví se svými kamarády, určitě chtějí být stále v kontaktu se svými voliči, kteří jim on line radí, jaké rozhodnutí považují pro sebe za nejpřínosnější. Vrací politiky na zem k jejich původnímu poslání – poskytovat službu veřejnosti.

Jindy, když Hoffman mluví o nákupu stíhaček a zároveň o tom, že dánská královská rodina kupuje kladrubské koně pro své kočáry, uzavírá: *„Rozdíl mezi tím, jak my míníme nakoupit nějaká nadzvuková letadla, a tím, jak dánské království nakupuje určité koně, spočívá v tom, že královská rodina přesně ví, co chce a proč. Toť základ dobré investice.“* Svět podle Ivana Hoffmana je v jistém ohledu klasický, biblický; je to svět, kde z ranního vysílání rozhlasu zcela překvapivě zazní: „vaše řeč budiž ano ano a ne ne.“

Navíc někdy své posluchače rád překvapí paradoxem, sem použije ironii, tam dokonce sarkasmus. K síle jeho textů patří (dů)vtipné pointy. Například, když mluví o výši porodného, kterou má za ostudnou, a o populačním poklesu, uzavře ranní poznámku paradoxem: *„Dítě představuje tu nejhorší ekonomickou investici. Máme je vlastně pouze proto, že bez nich život nemá cenu.“* Někdy namluví glosu k aktuální události, ale užívá k tomu marginálii z osmé stránky novin. Když vrcholí krize v ČT (leden loňského roku), mluví Hoffman o opravě šikmé věže v Pise, která vyrovnala slavnou stavbu o několik centimetrů, aby nespadla, a vrátila ji tak do stavu, v jakém byla před třemi sty lety. O ČT nepadne ani slovo. Vlastně jen dva odkazy, ale přesto je vše jasné: *„Ne vždy je nutné vrátit věci zpět o tři sta let, někdy stačí vrátit se ke stavu, který panoval před třemi týdny, aby se zabránilo návratu do stavu, v jakém byla věc před jedenácti lety... V případě šikmé věže v Pise bylo rozhodující, že jsme se nesmířili s hrozbou, že něco, na co jsme byli zvyklí se dívat, zanikne.“* I tak může vypadat up to date komentář. Hoffmanův svět je skutečně protkán souvislostmi.

Den poté, co vláda řešila používání majáčků na papalášských autech, což byl ten samý den, kdy zemřel Josef Lux, přimrazí Hoffman své posluchače větou, kterou by editoři v mnoha redakcích ven asi nepustili: *„Rozhodnutí vlády o tom, kdo bude v budoucnu používat blikající majáček a s ním i přednost v jízdě a komu bude toto právo odňato, se už netýká Josefa Luxe.“* Následně vede své vyprávění od obrazu politika, kterému jde o majáčky, jakým Lux také býval, až k muži, kterému jde o toleranci a vyváženost i o neústupnost a tvrdost, kde je to třeba. V závěru už mluví o Luxovi jako o politikovi, kterého zahubil virus nesmyslných bojů a hloupých urážek, stres bezvýchodných jednání a beznaděj nutných partnerství.

Klišé a zjednodušení

Pokud někoho v tuto chvíli napadá, že Hoffman možná tu a tam podléhá mýtům a iluzím, není daleko od pravdy. Leckdy se mu to skutečně přihodí. Ne sice často, ale když se mu zadaří, tak to stojí za to. V poznámce, v níž se zaobírá volným pohybem Čechů chtivých práce v EU, šlápne Hoffman do česko-německých vztahů velmi nešťastně: *„Gerhard Schröder špatně odhadl naši mentalitu. Za prací cestujeme zřídka. Spíše je třeba nás k tomu nutit, například nuceně nasadit, než abychom se k cestování za prací odhodlali sami od sebe.“* Jistě by se zde na Hoffmanovu obranu ozval nejeden Čech, který by řekl: Ale Němci nás opravdu nuceně nasadili. Ano, o to však nejde. Nucené nasazení, jako celá druhá světová válka zůstane německou ostudou non plus ultra, ale dnešní Němci (až na pár bývalých nacistů) za to už nemohou, stejně tak jako většina z nás (kromě několika stárnoucích nasazených) na práce do Německa povolána nebyla. Jde tady o něco jiného; Hoffmanovi se takovým uřeknutím pro efekt „daří“ podporovat nebezpečné klišé dělení na my (hodní a nasazení) a oni (zlí, hnědí a krvelační). Navíc, není pravda, že za prací nejezdíme; poměrně velká skupina Čechů do zahraničí pracovat jezdí, a v některých profesích se bez zahraniční zkušenosti už neobejdete.

Někdy pro podporu své argumentace zase Hoffman uhne trochu mimo pole „košer“ glosování. Aby snáze zaujal jasné stanovisko, které by v komentáři jistě mělo zaznít, složitost některých dějů zjednoduší tak, aby příliš neobtěžovala; prostě si práci usnadní. Tak to udělal třeba u glosy k povolení eutanázie v Nizozemí. Místo, aby pouze vysvětlil námitky, které k eutanázii má, začne už od první věty určitým posunem, kdy holandské lékaře vlastně postaví do světla zákonem povolených vrahů: *„Posláním lékaře je bránit život. V Nizozemsku pak včerejším rozhodnutím parlamentu také život brát.“* Ano, k lékaři od této chvíle patří i přinášení smrti, ale není to poslání. Zatímco obrana života je lékařskou prioritou, eutanázie je jednou a absolutně krajní možností, ne posláním.

Hoffmanovy poznámky jsou přes uvedené výtky zajímavé, trefné a nabízejí nové pohledy. Jejich autor píše stručně a výstižně. Jak říká v závěrečném rozhovoru s Janem Pokorným: *„Mám rád krátké texty, které bohatý jazyk neunesou. Možná je to pozůstatek z kariéry písničkáře. Dopracovat se věty zřetelné, nikoli košaté. Hezké, anebo lépe přímé ať je sdělení.“* Svět podle Ivana Hoffmana je svět vzájemně propojený, globální. Ale ne rozvolněný a vše připouštějící. Ve světě komentářů Ivana Hoffmana není možné dnes mluvit tak a zítra jinak. Dobré a následováníhodné se zde odráží od špatného a zavrženíhodného. Hoffmanovi se daří jedno zřetelně oddělovat od druhého. Nutí posluchače uvažovat, politiky jednat a chovat se podle osvědčených, klasických norem.

Martin Groman

Ivan Hoffman: Pomalý potlesk, Noční poznámky pro ranní Radiožurnál, G plus G, Praha 2001, vydání první, náklad a cena neuvedeny.

Macurova světničkа

Drazí hosté,

vzpomeňme na Ivana Blatného: „Ó dobo dopisů, kde jsi, kde jsi?“

Zdá se, že (post)moderní formy komunikace zcela potlačily duchaplné dopisování. Každý slušný klasik po sobě donedávna zanechal tisíce dopisů, jež se dodnes válejí v archivech. Zežloutlé, okousané od kocoura – nicméně věčné. A co zůstane po nás? Kupy SMS? Ty už dávno plují někde po vesmíru a po jeho černých dírách. Slyšel jsem, že prostřednictvím SMS se dnes lidé i rozcházejí. Napište mi prosím dopis. O životě, o literatuře apod. Na zajímavé listy se pokusím odpovědět v příští Světničce.

Váš Ondřej Macura
Cholupická 693
Praha 4, 142 00

1) Březnový fejeton pro ženy

Mé dámy!

Tím především myslím:

a) tu modrookou brunetu, která mě chtěla v městské knihovně dát přednost ve frontě na počítač
b) pí. Dagmar Čapkovou, která o mě pravila, že jsem „renesanční duch“, což zde píši především proto, abyste si tuto skutečnost uvědomily i vy ostatní
c) svou neteř Esterku
d) své kolegyně divadelnice
e) Věru, kterou se nám s Pavlem nepodařilo v zastavárně zastavit nebo alespoň vyměnit za vzduchovku
f) Mišo Dzúrika, který je vlastně chlap... ale je to básník, takže také trochu ženská
g) krásné sestry Riedlbauchovy

mé milé, vím, že máte rády květiny. Snad mi to právě přivál vlahý vánek, že vám ti vaši muži již dávno nenosí květiny. Co dělají právě teď – na sv. Valentýna – když tulipány ve sklenících vybuchují plameny nespoutané vášně? Určitě leží ve vašich postelích, chrápají, a to v pyžamech (jež se zásadně nehodí k povlečení). Určitě mají ta pyžama sem tam nějakou díru, jsou zmuchlaná a mají prasklou gumičku. Tak to ne, řekl jsem já – titán v měděné zbroji. Rozhodl jsem se (jsem totiž ušlechtilý), že budu jiný; že vám to vynahradím.

Třeba minulý týden! Měl jsem v Montmartru schůzku s jednou známou. Básnířkou. Cestou jsem si řekl horlivě: „Je sama, a tak jí nikdo kytku nepřinese, jak je rok dlouhý. Musím někde nějakou sehnat.“ A navíc, pomyslil jsem si, bude o mně všude říkat, jak jsem galantní, čímž se zvýší má popularita v českém národě, zejména mezi blondýnami. A navíc je sestrou té dívky, jíž jsem si tolik vážil. Je to, milý baronete Macuro, tvá povinnost, vždyť ženy (a zejména vy, mé dámy) pro tebe tolik udělaly, musíš být k nim trochu pozorný.

Vystoupil jsem tedy na Muzeu a ladnými kroky pantera jsem (vítr mi províval vlasy) kráčel směrem k Můstku. Noc byla vlahá. Trochu jsem uklouzl o mastný papír a skácel se k zemi, ale nadále byla noc vlahá. Nalezl jsem obchůdek, v němž se pohupovala květinářka, kolem níž byly rozmístěny kbelíky se skvostnými poupaty. Zakoupil jsem tedy jednu vysokou růži, mé drahé dámy, a vám bych ji také koupil, vždyť hvězdy – jestli to s tím ovšem souvisí – jsou tolik zářivé a tma tak sametová.

Kráčel jsem městem s růží a měsíc mě ozařoval svými stříbrnými paprsky. Má touha obhajovat takové evropské hodnoty, ja-

ko je galantnost, však byla trochu schlazena, když mě míjely dvě dívky. Jedna druhé pravila: „Ota, blbec jeden, mi nedávno taky přinesl kytku a pak se se mnou rozešel.“ Načež se na mě podívaly velice nenávistně.

Když jsem seděl v plném Montmartru zcela osamoceně již dobrých čtyřicet minut, nemohl jsem nepozorovat, že se já a květina stáváme terčem jisté pozornosti. Byl jsem sám, neboť se má známá ozvala, že přijde o dost později. Uvážíte-li, mé milé dámy, že jsem měl před sebou růži, která z vázy trčela vysoko nad mou hlavu a nad hlavy všech ostatních návštěvníků, pochopíte, že jsem jistě musel působit poněkud bizarně. Ta perverzně vyčuhující růže v té váze působila jako, omluvte mi ten výraz, jakýsi terciální pohlavní znak. Popíjel jsem klidně víno a tvářil se jako člověk, který prostě a jednoduše miluje květiny. Dívce, která seděla u vedlejšího stolu se svým přítelem, mě přišlo asi líto. Otázala se, zda si nechci přesednout k nim. Odmítl jsem vlídně s tím, že někoho čekám. Zatvářila se kapku nedůvěřivě, jak už vy to umíte, mé dámy. I dvě gymnazistky, sedící v křesle, jehož noha se trochu houpe, na mě vrhaly lehce pobavené pohledy.

Když konečně má známá přišla, byla nadšena. Od nikoho prý už léta nedostala květinu.

Dovolil jsem si vyjádřit názor, že se tomu celkem nedivím.

Ale jedno je pravda: od té doby říká, že jsem velmi galantní mladý muž. Tedy doufám, že to říká. Musím se jí zeptat.

2) Březnový fejeton pro muže

Víte, že jsou básníci, kteří jsou tak akorát pro nás, pro správné chlapy? Básníci, kteří prostě všechny ty krásné ženy nedojmou? Třeba Marinetti. Když si někdy čtu v tom jeho řachtání, řinčení, tak si představuji príma stroje, z kterých kape technický olej a stříká destilovaná voda. Raduji se, jak to všechno funguje, jak do sebe zapadají ozubená kolečka, jak je to vlastně všechno v pořádku. Nebo taková válka. Víte, jak miloval starý Marinetti válku, ne? A my, správní chlapi, souhlasíme, neboť víme, jak je to bezvadné, když vám stříká krev z břicha a kolem hvízdají kulky, vzduchem plují střely z vrnících samopalů jak albatrosové a atomová bomba, roztančená jak růžová primadona, chrlí své bublavé chocholy dýmu a zlatistvé gejzíry, ty ohnivé pštrosy. Žádné deprese a meditování nad půllitrem, žádný číšník v Montmartru, který nám pořád radí, abychom si dali ještě absint, že se ta láhev na polici třese jako rosol, když nás cítí, tu naši auru. Ale to sem nepatří. Nebo S. K. Neumann! Toho mám rád, však mi také visí ve světničce jeho portrét. Ten měl jasno: kdepak plakání nad potokem! Kulometem do nich, do hajzlů kapitalistických! Abych citoval přesně:

Šel obuškem na ně,
na jejich pelechy, tvrze a banky,
dost dlouho jsme řečnili planě,
dost dlouho uctívali jejich svatostánky,
teď tedy na ně!,
a kde mu obušek nestačil,
kulomet rozezpíval
a bil,
zkuste to na své kůži, nastavte tvář,
obraťte kapsy,
teď sólo má rebel a proletář
Max Hölz

(Rudé zpěvy)

To je, chlapi, viďte, nějaká muzika! Škoda jen, že dneska už nemůžeme vzít jen tak nějaký kulomet či samopal a pálit těmi bláznivými, ohnivými včelkami do kapitalistů. A to proto, že už není moc jasné, kde končí kapitalista a začíná normální člověk – třeba já (Macura), Marek Červený nebo Radim, vole, Kopáč. Principy myšlení jsou už dneska vlastně stejné. Nu ale co. Hlavní je, že my, chlapi, víme, že jsou ve všech těch knihovnách ještě tidlenc chlapští básníci, kteří rozumějí naší potřebě lovit a trhat, hryzat a funět. Kampak na nás s Halasem, Reynkem a Zahradníčkem. Nebo – nedej bože – Bieblem (už to jméno!)... Vůbec se nedivím, pánové, že se Neumannovi otevírala ta jeho správně chlapsky zrezlá kudla, když o nich jen slyšel. To už je lepší Závada, ten v té poezii nebo v čem má přeci ty uhelné doly, které my, správní chlapi, taky milujeme, protože do nich můžeme hnedka hupsnout v príma montérkách, s koženou zástěrou a tř-

Macurova světničkа

3) Macurova báseň

pytivou helmicí a zahučet těmi svými vrtačkami, hrabadly, motykami. Prostě vydolujeme kus pořádného uhlí, jako starej bard Bezruč, který, jak známo, „chléb s uhlím bral si do práce“. A pak to všecko naložit na vozejk, mrdnout to tam, až to zavrže a poslat po kolejích a pak, až padne padla, odplivnout si a za rachocení svítilen a s blýskavými svaly kráčet tlustými kroky do hospod, kde si chlapsky pokecáme nad kyselou rybkou. A proto se nám líbí i takový Majakovskij, protože to byl skvělý chlap a prý měl i zkažené zuby. Tomu ten verš pochodoval, jako pochodujeme v metru mramorovými chodbami. Nepáral se, pánové, s nějakými holčičími řečičkami a prostě to tam solil, jako si posolíme krajíc černého chleba. Nebo když už říkáte, že katolíci jsou taky lidi, tak třeba Jakub Deml a Jaroslav Durych, jak ti uměli upřímně nadávat s jiskrnýma očima, a taky se chechtat, když se má správný chlap smát. Nebo si vezměte Viktora Dyka, což je můj básnický favorit, protože je kozoroh, jak ten pořád válčil a prudil, až už všechny otravoval, ale on nepřestal a zůstal správným chlapem až do konce a můžu vám ho klidně dát za příklad správného chlapa, jak tady v té kavárně maloměšťácky sedím.

A dneska? Dneska když to kolem sebe sleduju, to je skoro samý holčičí básník, něco jako Orten, a člověk by pomalu dal za pravdu Vaculíkovi, který někde píše, že poezie snad ani nemůže být správně chlapská. Co umřeli Vladimír Holan, Vladimír Vokolek, Ivan Diviš, tak to jde nějak z kopce s mužskými hormony v poezii. Teda mohl bych vám jmenovat, gentlemani, nějaké výjimky – správné básnické chlapy (s jiskrnými pohledy i zastřízliva), a bylo by to pár jmen. Ale neudělám to, protože jsou to fakt správní chlapi s velkými pěstmi a určitě by mě někde v podchodu narušili fazónu, protože nestojí o publicitu. A pak by šli dál, za rudým sluncem a jejich drápy by se leskly jak čerstvě vykvetlé konvalinky, jako čerstvě vykotlané duby. A třeba by si mohli při té chůzi huhlavým hlasem recitovat Bogdana Trojaka a cinkat svými proletářskými čepicemi:

Mráz. Ve tmě ona
k tobě si lehá.
V podbřišku dopéká
bílý chleba.

Neboť o chleba, o dobývání chleba nám, pořádným chlapům od básnického fochu, vždycky šlo.

Mrtví muzikanti

Motto:
V noci jsem viděl,
jak na měsíčku
jedli tři zajíci
křížaličku.
Kouřili z dýmek,
popíjeli z džbánků,
hrála jim kapela
mrtvých muzikantů

Kenneth Rexroth

• • •

Ubíjím šampaňské a absint minerálkou. Celou noc,
abych ráno chrlil jen průzračnou, lesklou vodu
jak ďábel na gotické katedrále.
Veliká kočičí hlava – polštář, veliké kočičí tělo – horká deka, to
mě nekonejší, když se po obloze fanaticky ubírají mrtví muzikanti.
Jsou horké noci. Hadí tlamičky hvězd své jedy vaří v černém kotli.
Smrt s úzkostí jsou spjaty v jedné obruči.
Mokré vlasy padají mi do očí.
Kolem mé hlavy se tvoří saturnický pás,
hotová svatozář.

Mrtví muzikanti nemají na co hrát,
všechno jim vzali. Nemají o čem přemýšlet.
Kormidlo času se diskotékově roztočilo.
Mozek je naplněn kyselinou, stříkám slinami po pokoji
a po koberci teče peklo.
Zasažení běsi pískají jak kastráti,
pod tou krutou bolestností.

A mrtví muzikanti, ten les myšlenek,
to náhlé zestříbření vlasů, ta zuřivost země,
měnící lávu v slova, kráčejí
a pevně drží uzdičky tryznivého města.

Jsou mrtví, mrtví za všechny.

A jeden říká, cosi že
se stal rakví plnou hudby. Chce,
aby se na topolu mohl ještě zhoupnout
a třepotá nitkou oprátky v pařátku.
Srdce mu spadlo do mechu, ale stále je
a třepotá tak smutně nitkou oprátky v pařátku.
Tolikrát už to zkoušel, ten nesmrtelný mrtvý muzikant.
Ohmatali jej jak kámen pro štěstí,
a pak jím hodili do strun vlnek rybičku, ale je.
A teď odírá noc svými kroky.
Okna se otevírají
a vstupují sídlištní kocouři ve smokingu.
Zanechávají za sebou kostky krvavého myšáka.
Začíná bál.

A druhý mrtvý muzikant říká, že bojoval.
Jinak to nešlo, pár lidí roztrhal,
svlékl je z kůže, aby se jim dostal k vášni,
ale nenašel nic, co bylo by tak zvláštní.
Jejich vlasy vykouřil.
Ale stejně se stal mrtvým muzikantem.

Na stropě vyrostly stíny rostlin. Někdo rozsvítil.

(Jsem sám. Viktorie pláče, když se Marek vrací opilý
s kytkou v ruce...)

(Mé houpací křeslo se samo rozhoupalo.
Nikdo v něm nesedí. Žádné není.)

A třetí muzikant je hranatý
a smutný. V čelu má díru,
česlo plné včel.
Je potrhán. I on kráčí po obloze, jako kočka hebce,
jenom v ponožkách.

Je tady smích? Je, udělejme čárku,
tohle je totiž střelba do kašpárků.
Ze stropu kapá tasemnice,
co čumíš, lyriku, co chtěl bys více?
Snad lepší než noviny, máš tu plno článků,
uléháš na polštář jak na sasanku.
Jsou ve mně ďáblové a svírám starý kříž,
Michaeli archanděle, kdy mě vyslyšíš?
Jsem přece také velkým bojovníkem,
tak co to ve mně mlátí rakvářovým víkem?
Můj pancíř z lidské kůže dlouho nevydrží,
je půlnoc, ke mně míří na večeři plži.
Co dělat, nevím. Mozek bolí. Nevím, co mám říci.
když po celé obloze chodí mrtví hudebníci.

A čtvrtý muzikant celý život válčil,
teď jej oblékli do ženských šatů.
Má své dny.
Jednoho se bojí: potkat
skutečnou ženu. Mužství je jenom maska,
uvnitř je tanečnice,
z které fouká pudr.

Kráčím do vany, proměněný v kočku,
mám zelené oči,
zatínám drápky, když na mě teče voda.
A ležím ve vaně jako tělo.
V modrých vlnách se třou zlaté rybky úzkosti.
Naproti mně leží bílá žena v masce, krásná jako sen,
na vaně leží její ruce, z nichž vlají rudé stužky –
kapající smutek beze jmen.
Na hladině pluje žiletková loďka,
od té ženy ke mně... Slyším písklavé hlasy
cestujících v námořnických oblečcích, orchidej mé duše
vykvetla v černý květ.
Modravé vlny zrůžověly jako nachytaná panna.
Ta žena v masce mě děsí, děsí mě podřezaná,
její nohy leží na mém břichu jako leklá ryba.
Dívám se jí do očí tou škvírou v masce,
otevírají se jak škeble v horkém písku.

Ale tu již vstávám, otřepu se jako pes,
padají ze mě perly, hladoví sršni slov.
Začíná lov.
Konec mé krve, teď je čas brát.
Mám hlad.

Ráno vypadlo z mlžných křídel jako zlatá veška.
Slunce, ta smutná blondýna, se rozesmálo.
Vím, naděje není. Je jen síla,
se kterou trháš, to co chceš trhat,
se kterou líbáš, to co chceš mít celé.
Ohnivý kůň ulehl do rosy, až tráva zasyčela.
Zlomenina smíchu trhla ústy těl.
Z rakve ticha letí rvavé hejno včel.

Ráj a mýtus

– Maxmilián Švabinský

Celek vypadá jako hra nevinných koťátek a nikoliv jako zápas na život a na smrt.

Po dlouhé době se můžeme opět setkat s reprezentativním výběrem z díla Maxe Švabinského, významného českého malíře a grafika první poloviny 20. století. Výstava se koná do 31. března 2002 ve Valdštejnské jízdárně. Ačkoli jízdárnu donedávna spravovala Národní galerie, je tato expozice připravena soukromou společností Gallery, která spolupracovala s kunsthistoričkou Janou Orlíkovou. Je škoda, že Národní galerie přišla o reprezentativní výstavní prostor jen proto, že neměla na zaplacení nájmu 50 000 Kč měsíčně, a musela tak odstoupit od původního společného projektu právě se společností Gallery. Vzhledem k vysokému počtu návštěvníků se jistě jedná o velmi lukrativní výstavní projekt. Lze si tak položit otázku, zda nezaplacení nájmu Národní galerií nebylo jen zástěrkou pro to, aby celý zisk zůstal této společnosti. Stejně jako se musel návštěvník prodírat řadou dětí na výstavě Josefa Lady, tak se na Švabinském musí vyhýbat zástupům důchodců. Úspěch výstavy zejména u starší generace je opravdu obdivuhodný, i když pochopitelný. Švabinský byl jeden z mála umělců, kteří by se dali označit za oficiální během celého svého dlouhého života.

Z celého díla Maxe Švabinského je patrný vliv žen na jeho umění. Narodil se v roce 1873 v Kroměříži jako nemanželské dítě. Dětství prožil mezi samými ženami. V Kroměříži měl i svoji první výstavu coby zázračné dítě. Mezi lety 1891 až 1896 studoval na Akademii výtvarného umění v ateliéru prof.

Je to hold touze a erotice zasazený do prostředí pralesa. Není bez zajímavosti upozornit na to, že postavy na výjevech mají podobu Maxe a Anny. Sex je zcela explicitně zachycen na leptu Milování (1907).

Pirnera. Brzy se stal také členem prestižního spolku Mánes. Zpočátku se jeho tvorba nelišila od díla jeho současníků. Povedený je například Kout zahrady (1896), v němž navazuje na tradici Mařákovy krajinářské školy. Apoteóza mateřství (1895) je zcela pod vlivem dobově rozšířeného akademismu. Zajímavé jsou portréty žen (Čtenářka, Teta Máry [1893]). Neokázale symbolizují ženu jako matku a ochranitelku rodu. Snaží se především o zachycení jejich psychologie a vývoj jejich podoby (vnější i vnitřní) v čase. Působivá je i šerosvitná kresba Staženka Pavlínka dere peří. V této době autor portrétuje zpravidla své nejbližší.

Na přelomu roku 1898 a 1899 pobývá Švabinský v Paříži jako mnoho jeho vrstevníků. Rok nato se žení s Elou Vejrychovou, která také stála modelem pro jeho nejslavnější a nejlepší obraz Chudý kraj (1900) a nejen pro něj. Do stejného symbolistního období spadá i jeho další obraz Májová noc (1900). Ela působí jako křehká, zamyšlená a věčně posmutnělá žena, což je obzvláště dobře patrné na její podobizně Kulatý portrét (1897). Je zcela odlišná od další osudové ženy Švabinského života, Anny, která byla ženou Elina bratra. Anna byla kyprá, veselá a věčně usměvavá. Švabinský vytváří i skupinové portréty celé své rodiny (Velký rodinný portrét [1905], Ateliér [1916]). Z tohoto období zajume malý obraz Splynutí duší (1906). Dívka objímá hlavu chlapce, jehož oči směřující mimo obraz prozrazují strach a zároveň nedůvěru k tomu, co viděl. Jakoby nahlédl do budoucnosti, která ho čeká. Švabinský se ovšem nezabývá jen společenskými portréty, se stejným zájmem maluje i akty (Zlatý slunečník [1904]). Zájem o přírodu je reprezentován obrazem Zápasící tygři (1918). Dva do sebe zakousnutí tygři se perou a třetí v pozadí sleduje jejich zápas. Obraz působí sice dynamicky, ale celek vypadá jako hra nevinných koťátek a nikoliv jako zápas na život a na smrt. Grafický cyklus Rajská sonáta je jedním z nejlepších v dějinách českého výtvarného umění. Je to hold touze a erotice zasazený do prostředí pralesa. Není bez zajímavosti upozornit na to, že postavy na výjevech mají podobu Maxe a Anny. Sex je zcela explicitně zachycen na leptu Milování (1907).

Švabinského oficiální úspěch je mimo jiné patrný ze jmenování profesorem Akademie, v roce 1916 pak dokonce jejím rektorem. Švabinský získal také řadu mezinárodních cen i ze Světových výstav. V roce 1920 pobývá autor s Annou v Polabí. Z tohoto pobytu vychází řada děl krajinářských (Studie z Polabí) i figurálních (Žně [1925]). Obraz Žně patří k jeho nejvýznamnějším dílům. Velký počet postav je rozdělen do dvou horizontálních úrovní. Na úrovni pozemské jsou skoro nazí ženci na poli, nad nimi se vznáší skupina postav v čele s bohyní plodnosti. Podle sporého oblečení lze usuzovat, že Švabinskému opravdu nešlo o realismus zobrazení zemědělských prací. Poněkud tradičněji působí jeho kresby krajiny a lesa (Poledne v lese [1927] a Trutnovské skály [1922]), ve kterých se vrací k Mařákově odkazu. Významnou část tvorby z 20. let tvoří i jeho kresby z cest po Itálii a Slovensku (Vesuv v ranní mlze [1925]). V době protektorátu se Švabinský poněkud odmlčel. Naopak v období socialistického realismu padesátých let se věnoval především tématům z přírody, zejména šlo o motýly, květiny a zahrady. Současně pokračuje ve své portrétní linii, jen Křižíka, Palackého a Alše nahradil Fučík (1950) s Wolkerem. Nejzajímavější z tohoto období jsou především autoportréty stárnoucího umělce, ve kterých rozvíjí svoji snahu o zobrazení psychologie osoby skrze výtvarné prostředky.

Na výstavě je možno vidět kromě obrazů a grafiky i Švabinského návrhy gobelínů (Diana [1928]), vitráží pro katedrálu Sv. Víta na Pražském Hradě (Nejsvětější trojice [1933–1946]), známek a bankovek. Dobrým měřítkem oficiality je podle mě právě to, zda byl přizván, aby se podílel na tvorbě nové podoby bankovek. Navíc jsou vystaveny i jeho návrhy plakátů na svoje i cizí výstavy (jeho výstava v Mánesu roku 1923 nebo Mánesova jinde v roce 1903).

Výstava je skutečně dobře připravena. Má výbornou propagaci, katalog i velké množství upomínkových předmětů. Jde o první velkou výstavu, která je organizována pouze soukromou společností. Samotné Švabinského dílo je ale především výpovědí o své době a jejím vkusu. Do dějin výtvarného umění nic nového nepřineslo.

Petr Jiška

Není pouze stříbro,

Zleva: Lucerna, 18. století; Pektorál, kultura Chimů

Zlatnický kánon za dob kolonie ani neoklasicismus mladé republiky však nedokázaly zcela vytěsnit symbolickou komplexnost zachycenou ve stříbře bývalými obyvateli Peru. Výstava ilustruje zašifrovaný andský synkretismus na obřadních korunách, holích a votivních figurkách. Sbírku uzavírá asi nejslabší část výstavy, současné stříbrné šperkařství, kterému nejenže se nedaří vymanit ze stylistického vlivu indiánských kultur, nýbrž z něho nepokrytě, plagiátorsky čerpá.

Vystavovatelé sbírky peruánského stříbra na Pražském hradě si stanovili vysoké cíle. Jak uváděli v samotném podtitulu nedávno ukončené výstavy, pokusili se ilustrovat dvou tisíciletou tradici stříbrotepectví v tomto jihoamerickém státě. Historie zpracování stříbra v Peru je bezesporu bohatá, a to nejen díky množství nalezišť právě tohoto kovu, která se nacházejí na jeho území, ale hlavně díky významu, který stříbru přisuzovala kosmogonie místních indiánských etnik a později i náboženství a praktické využití Španěly. Stříbro se v Zemi kondora zpracovávalo již 1500 let před počátkem našeho letopočtu. S příchodem Evropanů se stříbrotepectví stalo uměleckým výrazem střetávání nativních a evropských stylů a mestictví, symbol dnešní peruánské kultury, ve zlatnictví přetrvává i v současnosti.

Vzhledem k retrospektivnímu charakteru výstavy se velvyslanectví Republiky Peru a instituci Patronato Plata de Peru, které výstavu spolupořádaly, podařilo vybrat exponáty s citem a úspěchem. Výstava představila opravdu velkolepou pouť napříč časem a styly. Začíná rituálními předměty předkolumbovských kultur Vicus, Chimů, Mochiků a Inků, zdobenými mytickými a přírodními motivy. Jejich mrazivá čistota a zdánlivá stylistická jednoduchost se tříští s barokní ornamentálností katolických monstrancí, kadidelnic a relikviářů. Zlatnický kánon za dob kolonie ani neoklasicismus mladé republiky však nedokázaly zcela vytěsnit symbolickou komplexnost zachycenou ve stříbře bývalými obyvateli Peru. Výstava ilustrovala zašifrovaný andský synkretismus na

co se třpytí

Shora: Votivní figurky, 19. století;
Taneční hůl 19. století, detail;
Maska, pozdní střední období

obřadních korunách, holích a votivních figurkách. Sbírku uzavírá asi nejslabší část výstavy, současné stříbrné šperkařství, kterému nejenže se nedaří vymanit ze stylistického vlivu indiánských kultur, nýbrž z něho nepokrytě, plagiátorsky čerpá.

Zatímco pořadatelé uspěli v aranžmá výstavy na výbornou, zcela ztroskotali v jejím praktickém zajištění. Je vskutku ironické, že ani roční zkušenost s držitelstvím titulu evropské kulturní metropole nenaučila pražské kurátory připojovat k českým popiskům exponátů cizojazyčné překlady. Nejsmutnější ovšem je, že anglických vysvětlivek nebylo v podstatě za potřebí. Popisky exponátů totiž nesou v nejlepším případě pouze čtyři základní informace: název předmětu, jeho původ, jméno sbírky, ve které se nachází a velikost v centimetrech. Kurátor zřejmě předpokládal, že i méně důvtipný cizokrajný návštěvník si dokáže přeložit poslední tři údaje i bez znalosti češtiny. Všem návštěvníkům bez rozdílu tak zůstalo utajeno použití a význam exponátů, včetně jejich datace. Výstava tak selhala v jednom podstatném bodě. Nedokázala přimět návštěvníky, aby se na exponáty nedívaly pouze pohledem milce krásna, hledajícího ve vystavených předmětech estetickou hodnotu. Neodhalila návštěvníkům druhý, symbolický rozměr předmětů, který měl v životě jejich tvůrců daleko větší význam, než výraz estetický.

Klára Schirová

(*Výstava **Stříbro z Peru - 2000 let umělecké tvorby** probíhala v Císařské konírně Pražského hradu do 31. 1. 2002.)*

O výchově k občanským ctnostem

Po ukončení vysokoškolských studií na Univerzitě Karlově se Jindra Tichá až do konce osmdesátých let zabývala především filosofií, logikou a politickými vědami. Jako posrpnová exulantka působila rovněž ma univerzitě v Dunedinu na Novém Zélandě, kde doposud žije. Potom však souběžně se svou profesí začala zkoušet štěstí v prozaických žánrech na pomezí literatury faktu a klasické beletrie; v jejích vyprávěních skoro pokaždé dominovala soudobá tématika, aktuální společenská situace, byť obohacovaná o reminiscence do minulosti. Souhra náhod ale rozhodla o tom, že svou knihu nejsoučasnější a svým způsobem nejpalčivější vydala Jindra Tichá teprve nyní, téměř deset let po vzniku textu, a tak se nemůžeme divit, že se tento místy bezmála reportážní příběh mezitím stal čirou historií, převážně retrospektivním vyobrazením tzv. malých i tzv. velkých dějin.

Tak by mohla znít základní charakteristika v pořadí už šesté spisovatelčiny prozaické knížky **Sametový rozvod**, kterou nyní vydalo pražské nakladatelství Akropolis. (Připomeňme, že nedlouho předtím vyšly ve stejném nakladatelství pod názvem Pacific letters souborně knižně rovněž „tichomořské dopisy“ Jindry Tiché, které v časopisecké podobě postupně uveřejňovala na volné pokračování v obtýdeníku Tvar. A také se dá podotknout, že za „zredigování“ prvních stránek Sametového rozvodu by si redaktorka Veronika Sailerová zasloužila pětku s vykřičníkem.) Název autorčiny nové, ve skutečnosti staronové knihy odkazuje na publicistický pojem, jehož se užívalo v souvislosti s rozpadem Československa, tj. Československé nebo Česko-Slovenské federativní republiky v druhé polovině roku 1992, zároveň se však tento výraz s nemalou ironií (jistěže se zřetelně trpkým přídechem) uplatňuje taktéž na druhou dějovou linii knihy: tj. na poslední společné momenty jednoho manželství, které už několik let jakž takž přetrvává a především skomírá tváří v tvář alternativě rozchodu, rozpadu a rozvodu.

Souznění dvou linií je ovšem v Sametovém rozvodu značně disparátní. Rozpadem státního útvaru s názvem Československo (o kterém se vždy mohlo za našimi hranicemi hovořit jako o dalším prapodivném „zplozenci versailleské smlouvy“) se Tichá zabývá přece jenom spíše okrajově: shrnuje základní historické problémy, připomíná některá traumata z uplynulých sedmi desetiletí, jakož i historická fakta (mj. také okolnost, že směrodatná ustanovení pittsburské dohody, směřující k federativnímu uspořádání země, zůstala všehovšudy na papíře), potom ale víceméně jen načrtává atmosféru podzimu 1992, o níž si vypravěčka (vyznačující se mnoha autobiografickými rysy) utvářela citovou představu povýtce prostřednictvím několika nahodilých rozhovorů, ať probíhajících v Praze nebo v Bratislavě. Leč z poučeného odstupu řečeno, Jindra Tichá do hloubi tehdejší problematiky nikterak zvlášť nepronikla (a možná se o to ani příliš nesnažila). Setrvává zde u dobových obecných impresí a též její hodnocení poměrů v republice (či republikách) po listopadu 1989 je ovlivněno tím, že žila plných dvacet let mimo svou vlast. Proto také vinu za „rozvod“ svaluje jednoznačně na Slováky (jako kdyby na tom neměly přímý zájem mnohonásobně mocnější velmoci), ačkoli si o českých zemích rovněž nemůže činit iluze. Obecně vzato ale rozpad státu v textu představuje v prvé řadě symbolickou paralelu k rozpadu vlastního osobního života – a také tady autorka hledá viníka.

Pokud totiž mají podle Tiché historickou vinu za rozpad Československa především slovenští nacionalisté v čele s Vladkem Mečiarem, za viníka rozpadu svého vlastního (tedy vypravěččina: přes velkou míru ztotožnění autorky s hlavní postavou nemá smysl a nemáme právo klást mezi nimi absolutní rovnítko) označuje bez váhání svého manžela Petra, vědce, s nímž svého času odešla do exilu a s nímž prožila třicet pět let ve společném manželství. (Ostatně: prozaičin skutečný manžel Pavel Tichý zemřel v roce 1994.) Budiž však řečeno, že na rozdíl od mnoha jiných historií milostných, manželských nebo mileneckých krizí a rozchodů v této knížce spisovatelka nikterak nemoralizuje, přinejmenším nikoli v konvenční rovině. Skutečnost, že se partner rozhodl po pětiletém kolísání a váhání odejít k ženě o dvacet let mladší, vypravěčka přijímá jako holou danost, zajímají ji však příčiny a důvody manželova odvratu od ní

– a určitou část viny spatřuje i v tzv. mravních prohřešcích své hrdinky.

Nicméně se dá konstatovat, že své manželství, ač nerada, protagonistka Sametového rozvodu hodnotí jako venkoncem nešťastné a nezdařené, byť se o jeho prosperitu tolik zasazovala a byť podle jejích slov manželé obě děti (ač se o nich čtenář nedoví skoro nic) vychovali dostatečně důstojně. Kamenem úrazu se ovšem stává určitá odpočátku zpolitizovaná realita jejich partnerského vztahu: seznámili se přece na (pochopitelně povinné) manifestaci k výročí Velkého Října, ale její milý a budoucí choť tehdy patřil k zapáleným a zaníceným svazáckým funkcionářům (s patřičně hrabivými čecháčkovskými sourozenci). I když jej „to" potom šedesátými léty počínaje dokonale „přešlo", v jeho povaze již zakořenilo jakési chorobné lpění na mimoosobním pojímání soukromých lidských záležitostí, které nakonec vyústilo kupříkladu v malicherné rozumářství, v hnidopišství, v ztrátu či ještě častěji znicotnění kdekterých elementárních lidských reakcí. A jeho „hříchy mládí" později vyrašily v jakési paušální sucharství, které poznamenalo a doposud poznamenává myšlení mnoha militantních hlásných trub a pisklátek poúnorové generace: třeba i v literární kritice.

Toto je však mimo jiné problematika též Kunderova Žertu, Klímova Soudce z milosti a koneckonců i Vaculíkova Českého snáře. Třebaže Tichá psychickou situaci své hrdinky v okamžiku tragické zkázy citového vztahu, se kterým se ztotožnila „jednou provždy", tlumočí s patřičným porozuměním, třebaže s nemalým citem pro míru naskicovává průběh závěrečných fází osobního dramatu jedné exulantské dvojice, jejíž společný život se už „přežil", ať se na tomto rozchodu podílejí jakkoli, zdá se, že skutečné umělecké těžiště této psychologické prózy (s reportážními polohami) de facto nespočívá v hodnocení ani onoho konkrétního „sametového" rozpadu jednoho středoevropského státu, ani nepříliš „sametového" osobního rozchodu páru zvolna již stárnoucích lidí, kteří kdysi uzavřeli manželství především na základě strohé kalkulace (do níž zahrnuli i citové potřeby).

Za nejzdařilejší stránky Sametového rozvodu totiž můžeme považovat například ty, kde autorka (nebo její vypravěčka) velice plasticky konfrontuje realitu českých zemí po roce 1989 se stylem života, na nějž si uvykla a jenž jí vrostl do krve během let strávených v atlantické civilizaci (čili též na Novém Zélandu). Ani tři léta poté, tj. v roce 1992 se ještě nemůže oprostit od šoku z toho, co ji vítá hned první krůček za dost vylidněnými bavorskými prostranstvími: kopřivy, prostitutky, dezolátní bytové a jiné prostory, především však neuvěřitelná zpanchartělost obyvatelstva včetně těch, kteří to jasně vždycky mysleli dobře a počínali si také prý dobře. Nakonec není divu, že v této zatrusované voliéře Čech v očích autorky ještě nejvíc obstojí Romové: ti se aspoň na svůj způsob chovají přirozeně, zatímco ostatní domorodci se už mnohem dřív sametově a nesametově rozvedli, rozešli a rozpadli sami se sebou. Možná zrovna na takových rozmamitých povinných manifestacích nebo při studentských pijatykách, kde autorčina hrdinka poznala i svého životního partnera.

Ještě přesvědčivější a působivější však jsou v knize ty pasáže, které ztělesňují psychologické a citové zázemí nejenom budoucího hrdinčina partnerského vztahu, především však její vlastní „citovou výchovu" na počátku padesátých let. Jindra Tichá s velkou senzitivitou načrtává svět dospívání – a o tom, že se tady zjevně opírá o vlastní prožitky, asi nemůže být pochyb: také spisovatelka se musela načas uchýlit do Karlových Varů, aby se jí podařilo za stalinistických časů složit maturitu. Nejde pouze o pubertální střety, v nichž se zformovávala hrdinčina povaha, ale o klima, v němž její puberta neboli citová výchova (již Tichá kupodivu všude nazývá „sentimentální výchovou") probíhala: tj. v atmosféře jakoby po potopě, kdy je vše podřízeno úsilí o pouhé přežití – za obvyklou cenu ztráty vlastní tváře. Pokud se v tomto kontextu autorka dovolává výroku klasického ekonoma Adama Smitha, že v naší citové a morální výchově je ze všeho nejdůležitější výchova k občanské ctnosti, pak tedy léta hrdinčina (a autorčina) citového a myšlenkového zrání probíhala ve znamení občanských nectností. Koneckonců potom není divu, že rovněž popisované partnerství podstoupilo všechny peripetie, které podstoupilo, a že i „sametový rozvod" dvou etnik vycházel především z řečených občanských nectností: především z laxnosti jako vyššího principu – byť nikoli snad mravního.

Jako na určitou kuriozitu můžeme pohlížet na další linii knihy, v níž Tichá zkoumá některé okolnosti života Thomase Jeffersona, jednoho z vrcholných státníků novověku, a snaží se najít určitou hranici či předěl mezi jeho mravy soukromými a mravy veřejnými. Možná přitom poněkud málo přihlíží k tomu, že věci, které nám dnes připadají důležité, nebyly vůbec směrodatné před dvěma staletími. Proto také záhada, zda Jefferson měl potomky se svou černošskou služkou či společnicí, by se měla stát předmětem důkladného zkoumání zejména ze strany prezidentových životopisců. I kdyby ale tento státník zakusil podobných „nebezpečných známostí" povícero, zůstává skutečností, že bude pokaždé v dějinách spojován s principy, na nichž stojí občanské ctnosti nové doby. Proto také bude Jefferson vždy považován za „muže dobrých mravů", zatímco co my, odchovanci výchovy k občanským nectnostem? O tomto traumatu dobře vypovídá jedna sentence z knihy Jindry Tiché, která zní: „Nezazlívala jsem mu přítomnost, měla jsem mu nejvíc za zlé, že mě (česky je to správně ‚mně', paní redaktorko!) svým činem vnutil minulost, kterou jsem nikdy nechtěla a která se nedala odčinit."

Vladimír Novotný

Jak

Playback

číst

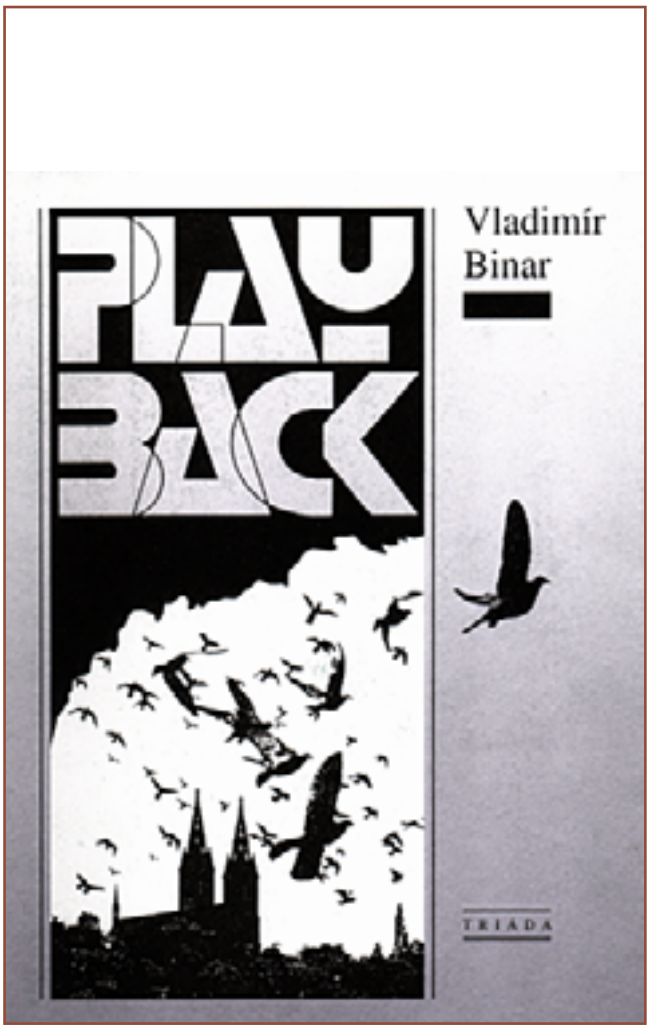

Nakladatelství Triáda nám loni konečně i v knižní podobě přineslo už letitý text *Vladimíra Binara* s názvem **Playback**. Tato kniha se totiž objevila již v sedmdesátých letech, tedy v době svého vzniku, ovšem jen v samizdatové edici Rukopisy VBF, kterou řídil sám autor spolu s Bedřichem Fučíkem. Širší okruh čtenářů soudobé literatury se s tímto dílem tedy setkává poprvé. Odstup jednoho čtvrtstoletí je sice znát (obzvlášť na drobných reáliích, např. cenových relacích ap.), hlubší smysl textu však na své síle neztrácí. Ba naopak, se současným stavem společnosti snad ještě více komunikuje – a polemizuje.

Hned po několika stranách (či řádcích?) je znát silný „hrabalovský“ duch. Ne však jen stylem psaní, kdy autor píše jednou jedinou větou (jak si trefně všímá jeho recenzent v posledním loňském čísle Babylonu), nýbrž i obsahem. Binarovo užití takového způsobu psaní signalizuje především kontinuitu (a zároveň diskontinuitu) hospodského hovoru bez hrabalovských odkazů k Joyceovu Odysseovi či jinam (čehož si babylonský recenzent už jaksi nepovšiml). Psaní „pouze bez teček“ je navíc střídáno krátkými pasážemi, které interpunkci postrádají úplně (ty jsou ještě pikantnější tím, že se vždy jedná o „přerývku“ hovoru v podobě návštěvy toalety).

Celý Playback je vystavěn tak, aby působil jako mluvený projev (právě proto ta de-interpunkce). Čtenář by asi měl mít dojem, že zrovna sedí v hospodě se svým neskutečně ukecaným kamarádem, který ho ani na chvíli nepustí ke slovu, zato však dává obrovský prostor jeho fantazii a představivosti.

Hned na začátku zvolil Binar vynikající strategii. Když totiž napíše, že „O tom nemá cenu vyprávět...“ (str.11) a samotný text čítá 164 stran, už nás od čtení nic a nikdo ne-

odradí. Pokud při něm navíc budeme popíjet dobré pivo (tedy v kvalitní hospodě, nejlépe pak IV. cenové kategorie), nebudeme při neustálých zmínkách o tomto moku žíznit a tvůrčí záměr dojde maximálního naplnění. Iluze hospodského rozhovoru (monologu) bude dokonalá.

Děj knihy se obtáčí okolo jednoho večera v hospodě, ovšem jeho výpověď se dotýká spousty dalších časů i prostorů. Vypravěč vypráví, posluchač (čtenář) poslouchá (čte). Vypravěč vypráví o všem možném ze svého života: od opileckého kamaráda, který bydlí ve stejném domě a navíc je čirou náhodou v tom samém čase v té samé putyce, přes dovolenou v Chorvatsku (tehdy Jugoslávii) a Rumunsku až po některé z nejintimnějších chvil v životě dvou lidí (často i odlišného pohlaví). Vlastně je to krásně logický vývoj od obecného ke konkrétnímu, pouze vypravěči (a nově snad i čtenáři) známému.

Čtenář se sice musí (obzvlášť v první polovině knihy) občas vracet, aby pochopil, kdo je v textu „ich“, promlouvající subjekt. (Ten je ale zároveň objektem, protože o něm primárně mluví vypravěč – je tedy objektem celého textu.) Na druhou stranu jsou však jednotlivé přechody mezi časy vyprávění vyřešeny na výbornou. Jednou z variant je plynulý přechod, kdy se odkaz sám vyjádří explicitně a čtenář se stále bez problémů orientuje. Druhou variantou je přechod přes návrat do žité reality, do doby, kdy probíhá hospodský monolog. Binar totiž nechá svého vypravěče mluvit nikoli na stálého posluchače, tedy čtenáře, nýbrž třeba na výčepního, případně svého spolustolovníka upozorní na okamžité dění v lokále, čímž mu umožní přejít na událost týkající se aktuální scény nebo jejích účastníků.

Další přechody se odehrávají mezi styly vyprávění. Výpověď vždy začíná jako běžná vzpomínka vyprávěná u piva, tedy i s pijanským diskurzem. Ovšem postupně (a naprosto nepozorovaně – změny si všimnete až v době, kdy už dávno proběhla!) se mění v quasifilozofický traktát o smyslu žití, o smyslu bytí, o smyslu pití…

Toto pábení ovšem nemá podobu typicky hrabalovskou. Pábitel Hrabalův bývá totiž občas vzdělaný, zatímco pábitel Binarův se zdá býti povýtce lidovým. Kupříkladu si není schopen zapamatovat ani název toho snad nejslavnějšího chrámu v Paříži. V podstatě mu vůbec chybí obecné kulturně-společenské povědomí o světě.

Silným motivem knihy je genius loci. Ano, opět – stejně jako u Hrabala. Není to však tentokrát Libeň, ale Vyšehrad a jeho nejbližší okolí. Tato část (knihy i města) dýchá literárností třicátých let minulého století, Nezvalem, Bieblem a implicitně celou jejich generací. Kupříkladu Bieblovu přítomnost v textu zaznamená každý, jelikož v knize je několikrát zmíněna básníkova sebevražda spáchaná jen pár metrů od hospody, ve které vypravěč právě sedí a vzpomíná.

Určitě se také najde někdo, kdo nebude s to pochopit, proč že se kniha jmenuje právě tak, jak se jmenuje. Překvapuje to tím víc, jde-li o recenzenta (ano, narážím opět na svého oblíbence z loňského Babylonu). Zvláště když autor osvětluje užití názvu hned na dvou místech knihy. Vysvětlení se odvíjí od celé povahy knihy – od obsahu, formy i diskurzu. Vyjadřuje biblickou marnost lidského snažení a zároveň zbytečnost profánního hospodského hovoru (viz str. 124).

Celá kniha zcela bytostně a zásadně vyvěrá z podhoubí sedmdesátých let včetně jejich české podoby (deformace?). Konkrétněji snad můžeme říci (aniž bychom kohokoli urazili), že Playback je Hrabalovým odrazem v Binarově díle… a tato recenze Binarovým odrazem v Hrabalovi.

Pavel Voňka

Hned na začátku zvolil Binar vynikající strategii. Když totiž napíše, že „O tom nemá cenu vyprávět…“ (str. 11) a samotný text čítá 164 stran, už nás od čtení nic a nikdo neodradí. Pokud při něm navíc budeme popíjet dobré pivo (tedy v kvalitní hospodě, nejlépe pak IV. cenové kategorie), nebudeme při neustálých zmínkách o tomto moku žíznit a tvůrčí záměr dojde maximálního naplnění.

Brigády

Honzy Hanzla

Peníze se vždycky hodí. Zjišťuje to i mládež čím dál mladší a s vynalézavostí sobě vlastní proto vyhledává příležitosti, které by hodily.

Na jeden takový způsob přivýdělku, jehož využívali dokonce i brigádníci silně nezletilí, přišel jednou učitel jisté hudební školy. Při pohřbu svého vzdáleného příbuzného spatřil v kapele nad hrobem i svého dvanáctiletého žáka. Pravda, žák svými třaslavými falešnými tóny mezi ty skutečně už velmi zkušené funebrácké harcovníky zapadal dokonale, nicméně přesto o vhodnosti komorní orchestrální hry tohoto typu učitel trochu zapochyboval. A rozhodl se jednat.

Hned po obřadu si vyšlápl na kapelníka. Hodlal ho silou svých etických argumentů přimět k pokání a ke slibu, že si už napříště nebude vybírat členy svého ánsámblu z řad žáků základní umělecké školy, najmě pak z těch, kteří jsou menší než B-tuba.

Bohužel, nepochodil. V poměrně hlučné debatě nakonec zvítězily argumenty třiceti centimetrů výškového rozdílu a pěti panáků vodky, jichž proti nebohému učiteli-střízlíkovi použil velitel pohřební hudby. Kromě ponaučení (se silným lihovým aroma), že se nemá svým žákům plést do volného času, se učiteli dostalo ještě několika výtek (se silným vulgárním aroma) na adresu jeho pedagogické činnosti. Něco v tom smyslu, že jeho žáci nejsou ve škole na pohřby dostatečně připravováni.

Když neuspěl u kapelníka, pokusil se učitel apelovat na žáka. Půlhodinová promluva do študákovy duše opravdu znamenala určitý posun vpřed. Učitel se dozvěděl, že si tímto způsobem chodí přivydělávat ještě dva jeho další žáci stejné věkové kategorie a vyslechl, jak je to úžasné, že na těch pohřbech žáci vlastně cvičí a ještě za to dostanou zaplaceno.

Rodiče! Snad to ještě zachrání s jejich pomocí, doufal učitel, nemoha se smířit s tím, že dovednosti, které svým žákům, často i přes jejich silný odpor, pracně vštěpuje, aby mohli v budoucnu najít krásu a duševní potěchu u Smetany, Dvořáka, Janáčka a dalších, chodí teď oni kvůli nízkému hmotnému prospěchu vyhazovat nebožtíkům do hrobu.

V první rodině se setkal s pochopením. Matka, když jí sdělil, jaké výdělečné činnosti se její dvanáctileté dítě věnuje, málem omdlela, neboť naprosto nic netušila. Ve svém nadějném synovi viděla jistojistě budoucího prvního trumpetistu

České filharmonie a jelikož se jí příčilo, aby byl virtuos takového kalibru ve svém rodném městě znám především z pohřebních průvodů, začala se okamžitě dušovat, že její Víťa s trumpetou v ruce za rakví už nevykročí. Učitel z toho měl upřímnou radost, jakkoliv byl přesvědčen, že ze jmenovaného syna vyroste všechno možné, jenom ne filharmonik.

Ve druhé rodině nastaly první komplikace. Otec, bývalý ragbista, jehož sluch byl schopen vstřebat ty nejhrubější nadávky, avšak nikoliv už stupnici B dur, na sdělenou informaci ohledně kremací reagoval slovy: „Já jí (myšleno manželce) to říkám furt, že ho do tý hudebky nemá cpát. Z kluka má bejt pořádnej chlap a ne aby fidlal jak holka na nákej podělanej inštrument. A ještě po funusech. Já jí (myšleno opět manželce) to říkám furt.“ Učitel se pokusil panu otci vysvětlit, že na pozoun se nefidlá a že je to podle něho dost chlapský nástroj, ale ragbista ve výslužbě si mlel stále svou. Do hovoru se záhy vmísila i „ta, co jí to říká furt,“ která přišla vyzvědět, proč „ten, co jí to říká furt,“ u dveří tolik hartusí. Mezi „oběma, co si to říkaj furt,“ se záhy strhla prudká hádka ohledně výchovy jejich společné ratolesti, což přimělo učitele k tomu, aby raději prchl a ponechal osud svého dalšího žáka-funebráka v rukou vítěze duelu pozoun–ragby.

Myslel, že už ho nemůže nic horšího potkat, ale potkalo. Třetí matka vyslechla informaci o znepokojivých hudebních aktivitách svého jedenáctiletého syna s klidnou tváří, načež pravila: „No a co má být? Já o tom samozřejmě vím a jsem ráda, že se Milošek umí o sebe postarat. Vždyť co on si z toho všechno zaplatí! Svačiny, pití, do kina může zajít…“ Učitel sice zamumlal cosi o nevhodném prostředí, o kamarádech z jiné věkové a cenové skupiny, ale jeho argumenty nenašly odezvu. „Nezlobte se na mě, já na tom opravdu nic špatného nevidím. Je jenom dobře, že si umí hudbou vydělávat. Vždyť proto ho to přeci učíte, ne?“ objasnila své stanovisko k funkci hudební výchovy mládeže matka třetího hříšníka.

Učitel jen nasucho polknul. Z toho by vážně jeden umřel. No co, tak se aspoň bude snažit, aby se za své žáky na svém vlastním pohřbu nemusel stydět.

Dají se noviny obrátit vzhůru nohama?

Čtěte

LITERÁRNÍ NOVINY

...nevšední pohled na společnost a kulturu...

Krátké články na lesklém papíře vás u nás nepohorší!

LITERÁRNÍ NOVINY, tel. 02/24 87 24 80; e-mail: liternov@comp.cz

Pošleme zdarma číslo na ukázku!

Tomáš T. Kůs

nemoci

(výběr z cyklu)

...

na lednových krách pálení listí
všechno to k uzoufání ubolení jara
všechno to nezlomené nedotlučené
zastřené pod gázou uzeností
je třeba vyvlát a vyvěsit

do prostoru kde sýček škytá hrůzou
(ale) kde se přes kopce řeky vyje.

host

nechá se slyšet těmi krůčky
čiperka rozpolcenost kamene

tu vytuším kvačení zdí
tu hádám uzamčenost z věku

jenomže přes zámky kování
stále tluku můry novinama
a srdcem nezvané smrti

kdo je zde *jako doma*
zbaběle se choulím pod duchnami
ve snu mne bijí holubi.

...

my dva nemáme mnoho
a přec si kradem
to z nejistot se vraždí nejpodleji

snad nesetkat se
ale to by se rány celily příliš brzy
a co s takovou bolestí
v níž není zanícení
v níž nelze setrvat?

my dva nemáme mnoho
vše promarníme na omluvy:
...vždyť chudí ti musejí
ti znají jen prostě...

snad nesetkat se
ale to byl jiný příběh.

Představujeme Vám (nová jména české poezie a prózy)

*1978

– student ZČU, obor Antropologie Předního východu

– v plzeňské Kulturní kavárně JABLOŇ se od roku 2000 věnuje dramaturgii literárních večerů, autorských čtení, komponovaných pořadů poezie, hudby a divadla

publikoval: **Ještě hlavu** (próza, Ason klub 1999), **Houslový klíč** (poezie, Ason klub 2000), **časopisecky** (HOST, REVUE TEXTY, NOVÉ KNIHY, ČRO PLZEŇ, SPEKTRUM, MF DNES, regionální tisk, sborníky literárních soutěží)

literární úspěchy: 1. místo poezie LITERÁRNÍ ŠUMAVA 2000, 1. místo poezie PŘÍBRAM HANUŠE JELÍNKA 2001, 3. místo próza ŠRÁMKOVA SOBOTKA 2001, 1.místo poezie NEPIŠTE DO ŠUPLÍKU (OSTRAVA) 2001, 1. místo poezie LITERÁRNÍ ŠUMAVA 2001, čestné uznání próza NYMBURK 2001, finále próza MORAVSKÝ FESTIVAL POEZIE 2001

• • •

jinak už jdi pryč
do dna můro syrovosti
raději zavřít tě na přezku...

...a já tě skládal ze slámek
takovou krásou nelze
škudlit plísní na slunci
bílou nemocí v říjnu
zastřením na později ne

a já tě odpykával ze vší myšlenek
ustaraným houslím kasal plachty
jinak by se namístě rozplakal

a já chodil po kolchozech slov
všechna ta místečka poutní
struny páté navěky.

(Nečtiny 27. 10. 01)

Tomáš T. Kůs

hostování

...a tak rád se zabydluji
na prahu či parapetu
jako pravý opak jeskyňky

ono šílené *jednou*
mne jakýmsi způsobem pohřbívá
a vždy nutí být kolemjdoucím

co jiter pak vystupuji z mlh sebou samým
spílám a natahuji
horší gotických madon i katedrál
a kolikrát už tuším
nedosáhnu
kolem lebek srbky
zpod kloboučků výdutě.

dnes opět básně

dnes opět básně
jako řecké sochy
nakročené kamení v torzech
těla prchají.

odejít z domu

nechat to tam ležet
v prachu na skříni kde je lenost
kýchnout i přistavit židli
nebo rovnou jako pěst na oko
zazáří psí dílo na koberci
a navždy se bát odmykat
navždy mít strach z tvého
z vlastního co číhá za dveřmi
seje tu šíři a nezalévá kapkou
papír jak had ve stroji muchlán do kamene
kterým to nebolí neteče
padají závory úniku není
podťaté myšlenky nedokácené
k bohu ne modlitba
ale úlitba z každého sousta
nejprvnější.

spoj

co blbnete vy tramvaje úplné
vy krávy obtěžkané
vy jalůvky!

...ve snu vás obtančím

• • •

krutostí snad se ani neznat
slůvky pádluji na žerdi
rázuji k čemu
když nohy nemohou
jak džbány
k čemu čemu tryskám.

Představujeme Vám (nová jména české poezie a prózy)

Mína

(cyklus)

jízdné

– „Dobrý den, kontrola jízdenek prosím.“

– Na tuto výzvu se Mína vycení cikánským úsměvem, copy se jí za hlavou nestačej otáčet, vytrhne mi z ruky moji legitimaci, podává ji průvodčímu a hlasitě vysvětluje: „TU NÁS MÁTE OBA. TO JE ON,“ ukazuje nejprve na moji fotografii, pak na mne, „A V JEHO SRDCI – TO JSEM JÁ!“

• • •

tvé steny jsou jako tvůj byt
hučí na mne ze zdí že je
na spadnutí
že kuchyňka je malá a černá
nad vanou otisky roztažených prstů
jako v pravěké jeskyni
vzdálené mumlání v kroužku píseň
a pak porodní stahy ohně na mučidlech
jako bys už vyčítala a milovala za trest
„dost už dost!“

na záchod je to
přes chodbu.

Adžika

a co že máš věčně vlhký strop
že nad námi v noci bdí sudičky plísně

až i jim ustrádženým spadne hlava
ty rozednělá jen tak beze slova
sručkuješ z postele (jako bychom uléhali v korunách!)
prostě na nahé tělo navlékneš prořídlý svetřík
dlouhou černou sukni a boty nezavážeš
vyběhneš ze starého bytu
a vrátíš se s půlkou chleba kostičkou másla
a v podpaží s časopisem
o němž jsem se večer namátkou zmínil

v koflíku vře voda
a ještě než se plně proberu
slunce proteče mezi oprýskanou větví okenního rámu
kýblem tě poleje a ty tam sedíš jak spokojený Turek
u toho maličkého prťavého stolečku
sypeš si krajíc nestydatě srkáš zelený čaj
obracíš stránky bez zaujetí jak by šlo o obrázkovou knížku
neumíš číst a netřeba ti jmenovat
vystačíš s TEPLO ZIMA MILOVAT
a kdybys sama jméno neměla byla bys

Adžika.

Tomáš T. Kůs

Mína a mouchy

již zdálky tuším moji Mínu v Černé hospodě
s malým černým pivem

ponořená a zamlklá jako by od suku
oněmělá smutkem z obyčejnosti čekání
hlodaná jím na bílou kost

nečekaně vědoucí
jak pár předčasně zestárlých vlasů
ukamenělá v pohledu do samoty stolu
ztuhlá vidinami i obrazy

vejdu-li
kol sehnuté hlavy hejno much
které neodhání
aby chvíli žili popel namísto ní

usednu-li naproti
v cikánském úsměvu zacinkají běloušková
v očích hvězdy šílenství.

(červen 2001 Český Krumlov – leden 2002 Plzeň)

talent

poslouchám tě
s bolestí
rozstřelenou všeuměním
jak rozeběhlé stádo
vykřikl bych: *Sežeň se!*
ale v takovém tvaru by
zahynulo stovky nesmrtelných.

(Mína 23. 12. 01)

k odjezdu

soukáme se po žebříku
do hnízda do větví do koruny

jako pokaždé než zavřu oči
pozoruji za záclonou u lodžie
dvě suché makovičky

jejich hlavy k sobě lnou čely
olejová lampa jim ke spánku
zatruchlí svatozáří

a ráno je vyhaslá vyčouzená
ptáci křičí: *už je zítra*
všechno končí.

Představujeme Vám (nová jména české poezie a prózy)

rozťatá noc I.

(obraz)

ten večer mi vracíš věci
co v té igelitce (z)bylo hloupostí
černý svetr s krátkými rukávy
seprané triko a má kniha
a jak mne naplnila a vhrkla mi do očí
a já se zatlačil a přiváděl k vysvětlením
která nemám

pobryndaný ubrus umouněný v sklenicích na dně šedá pěna
tácky zlámané otrhané mé zoufalství jako sopka doutnající
přehršlený popelník ty fůry smutků...
...v hubených tvých prstech přetáčíš krabičku zápalek
ne už kol dokola ale od rohu k rohu
od rohu do rohu od rohu do rohu.

(Mína 04. 12. 01)

příběh

a ničeho si nenecháme na potom:
však jak také žnouti pole
bez kosy?

ač zdáli jsme se holí před plískanicí
nás udolalo bezvětří

však nás jak ťaté klasy odnášeli:
milence od skla
Alenku z divů
samy ruce
samy nohy.

jestli tě nepolekám

jestli tě nepolekám umřu pod senem
a díkybohu od plísně nemusím
ničeho dál vymýšlet
(abych tě přivedl k trapnostem)

kde z kostí dořežem morků
na té strmé pěšině biješ očima v sloup
a já jen mlčím o kolech

k uvěření jsem tak snadno:
navždy tady
však pro sebe již
vynechat

tratím tě
tvé vlhko
ale hořkost u zobáku
jsem šidil pokaždé

co říct
bývají to setkání s douškem poésie:
jak se máš
co děláš
jaká je tvoje nejoblíbenější barva...

připravil
Viki Shock

V příštím čísle (vychází 31. března 2002) si přečtete:

Premiéra krátkého filmu
Vladimíra Franče
POZNÁVEJME UMĚLÉ RÁJE!
podle povídky
Viki Shocka
z knihy
Karel Bodlák - Květy bodláčí
se uskuteční
dne 7. 3. 2002 od 19.00
v Paraklubu
(po levé straně vchodu
pasáže Platýz
z Národní třídy v Praze).

Recenze nové knihy
A. J. Liehma
Ostře sledované filmy

Reportáž z autogramiády
A. J. Liehma

Rozhovor
s A. J. Liehmem

Na shledanou příště!